

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 6

Juni-Juli

1958

Pris 1 krona

Status

SOLSTICKAN

HJÄLP BARNEN
TILL *kälsa*
KÖP SOLSTICKAN

21:a årg.

Nr 6 - 1958
juni — juli

Ansv. utg.: EINAR HILLER

Redaktör: AKE ROOS

Ägare:

De Lungsjukas Riksförbund
Kocksgatan 15, Stockholm SÖ

REDAKTION:

Box 4149, Stockholm 4

Telefon 41 39 99 och 44 40 40.

Postgironr 95 00 11.

Prenumerationspris:

Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

Annonspriser:

Omslagets sista sida 500:—

1/2 sid. 400:—, 1/3 sid. 225:—,

1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm.

90 mm spaltbredd 90 öre mm.

UR INNEHÅLLET:

LUNGCANCERN ÖKAR	5
(pressklipp)	
BROR HJORT	6
ÄR "FOLKBILDAREN" OMODERN?	8
FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS	10
ATLETSVETT "BOTADE" GIKT	12
MEDELTIDENS LÄKEHELGON	16
ETT SPÄDBARN SHEM	18
(bilduppslag)	
UPPFINNINGEN	20
(novell av Georg Stenmark)	
EN HJÄLTES HEMKOMST	26
(novell av G. Lohråten)	
BILDKRYSS	30
SCHACK	31

Socialbidragen i Stockholm blir föremål för utredning

En undersökning om utgifterna för socialbidragen skall nu göras i Stockholm. Bl. a. skall man bedöma om socialnämnden givit några understödstagare för mycket eller för litet i bidrag. Anledningen till undersökningen är i första hand att ett par hjälptagare fått ut ovanligt stora belopp, och att ett fåtal andra haft råd att köpa sig TV och bandspelare. I samband härmed har socialnämnden beskyllts för att bekosta lyxvaror.

Till socialnämndens försvar har från olika håll — bl. a. från de vanföras organisationer — poängterats, att begreppet lyx är synnerligen relativt. TV-apparater och bandspelare t. ex. kan inte alltid betecknas som lyx i vår tid. För invaliderade människor, som inte kan lämna sitt sjukrum och för blinda, som "läser böcker" via bandspelare är sådana tekniska apparater inte lyx. Det borde alla vara ense om. Levnadsstandarderna i vårt land är nu så höga, att skattebetalarna får anses ha råd att ge de svårt handikappade modernerna hjälpmedel. Dessas lott är ändå tillräckligt tung.

Missbruk av socialhjälp kan aldrig förhindras hundra procentigt — och man bör inte heller försöka göra det. Man måste helt enkelt acceptera missbruk i enstaka fall. Det är ett pris, som får betalas, om vi vill göra skäl för beteckningen välfärdssamhälle.

Givetvis skall de sociala myndigheterna kontrollera hjälpbehovet, då det är fråga om behovsprövade förmåner, men de får inte försvärja sig så helt åt kontrollguden, att de trampar på sådant som människovärde och personlig integritet. Det är bättre, att några enstaka lurar en

human kontroll, än att en ovärdig och effektiv kontroll tillåts förödmjuka och förolämpa den stora majoritet av understödstagare, som inte vill missbruka de sociala hjälpmöjligheterna.

Vi svenskar tycks tråkigt nog ha en stor förkärlek för detaljkontroll och därmed sammanhängande krav på millimeterrättvisa. En social reform, som växer fram ur humana ideal, vävs ofta nog in i byråkratiska spindelnät av detaljreglerande paragrafer, som döljer de goda avsikter, vilka ligger till grund för reformen. För tjänstemän, som skall förvalta och verkställa reformen blir arbetet att förebygga missbruk nästan det väsentligaste. Våra myndigheter offerar ibland två, ja, kanske fyra miljoner för att hindra missbruk på en miljon.

Stadsfullmäktigebeslutet om en undersökning av socialhjälpkostnaderna föregicks av protester från allmänheten mot det som man kallade de sociala byråernas slöseri. Det är ofta man hör indignerade beskyllningar för missbruk av socialhjälp. Med darr på rösten klagar Medelvensson över att Andersson får hjälp av "det sociala" trots att han har en dyrbar radio i sängkammaren, och att Petterssons "lever på kommunen" samtidigt som de har råd att köpa dyr hummer — "se bara på alla skalen i soptunnan".

I tidningarnas insändarspalter avreagerar man sig under signaturer som "arg löntagare", "skötsam skattebetalare" och — framföra allt — "vän av rättvisa".

Allt detta skäll på socialnämnderna bottnar oftast i okunnighet. Man bygger beskyllningarna på otillräckliga informationer. Men okunnigheten bär inte hela skulden, nej,

Dödsfallen bland nyfödda

Den perinatale dödligheten bland spädbarn, dvs. dödligheten kort före och kort efter födseln, har år för år börjat spela en allt större roll i spädbarnsdödligheten. Anledningen är inte att antalet perinatale dödsfall skulle ha stigit på senare år, utan att spädbarnsdödligheten i allmänhet har avtagit, medan däremot den perinatale barndödligheten inte har sjunkit i samma tempo.

För att söka utreda orsakerna till att läkekonsten, som annars har gjort så stora framsteg när det gäller att rädda spädbarnens liv, inte avancerat på detta särskilda område, har världshälsoorganisationen WHO insamlat uppgifter om dödsfall och dödsorsaker bland nyfödda i 17 länder, bland dem Sverige, Finland, Danmark och Norge. Den undersökta s.k. perinatale tidsperioden täcker den tid som ligger mellan den 7:e graviditetsmånaden och första veckan efter födseln. Samtidigt som undersökningen publicerats har WHO understrukit svårigheterna att erhålla fullständigt statistiskt material från många länder och nödvändigheten att hålla detta i minne vid sifferjämförelser mellan länderna.

Bland de många intressanta resultat av denna undersökning är, att de länder som har den lägsta spädbarnsdödligheten inte nödvändigtvis har den lägsta perinatale dödligheten. Norge är det land som uppvisar den lägsta perinatale dödligheten med 26 döda på 1.000 födselar, medan Sverige, som annars lig-

Hemhjälsbidrag till lungsjuka husmödrar

Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos och Andra Folksjukdomar har beviljat 5.000 kr till hemhjälsbidrag vid lungsjuka husmödrars konvalescenthemsvistelse. Pengarna förvaltas av De Lungsjukas Riksförbund, dit ansökan skall ställas. Behovet måste styrkas av kurator vid sanatorium eller dispensär.

ger före Norge, här har något högre siffror: 28,4 på 1.000. Finland uppger siffran 33,6 och Danmark 33,9. Högst ligger Västtyskland med 44 och Italien med 46,2. Bland länderna med lägsta siffror är Nya Zeeland med 28 (närmast efter Norge) och Holland med 29,2.

Nästan en tredjedel av alla perinatale dödsfall inträffar i samband med själva födseln eller inom det första dygnet. Dödssiffran är betydligt högre bland gossar än flickor, men flickor dör oftare än gossar som följd av medfödda missbildningar i nervsystemets organ. Orsakerna till detta är ännu inte klarlagda.

*

Andra detaljer som undersökningen visar är, att orsaken till de perinatale dödsfallen oftast är att söka hos fostret, därefter hos omständigheter i samband med förlösningen, och minst ofta beror på fak-

fortfarande lever det kvar en diffus föreställning om att den som får hjälp av samhället skall visa ödmjuk tacksamhet och ett diskret uppträdande. Det passar sig inte att bära finare kapp än grannfrun, om man inte kan "försörja sig själv", som det heter. Detta reaktionära nonsens är ålderstigna rester från en gången tids fattigvårdstänkande.

Undersökningen i Stockholm skall som sagt även utreda om några understödstagare får för litet

hjälp, och det blir dess positiva och därmed viktigaste uppgift. Det är givetvis värre om en människa svälter än om hon lyckas tillskansa sig en 100-lapp mer än vad som anses berättigat. De flesta understödstagare lever ju på en så låg standard, att det inte finns någon prutmån på hjälpbeloppen, och samtidigt torde en hel del av dem ha svårt för att tala i egen sak och slå vakt om sina rättigheter. Socialnämndens ledamöter och tjänstemän måste tänka på att de inte är till för att spara

Sjukförsäkring och alkoholism

Av någon underlig anledning accepteras inte den medicinska diagnosen "kronisk alkoholism" av våra allmänna sjukkassor. Inom medicinen är begreppet mycket gammalt som diagnos, men sjukförsäkringen vill inte veta av det. I sanning en märklig logik.

Som det nu är tvingas läkare, som behandlar alkoholister, att gömma den verkliga diagnosen bakom sådana halvanningar som neuros och liknande. Den nuvarande ordningen medför också, att sådana alkoholister, som vårdas på alkoholistanstalter, inte får någon sjukersättning, medan sådana, som läggs in på mentalsjukhus tillerkänns sjukpenning i vanlig ordning. Den ene betraktas som ett socialt vårdfall och den andre som en sjukling.

Systemet är orättvist. Dessutom saboterar det den moderna synen på alkoholisten och försvårar en rationell kamp mot alkoholsjukdomarna.

torer som hänför sig till moderns tillstånd.

Att man tack vare bättre folkhälsovård i allmänhet lyckats få spädbarnsdödligheten att sjunka beror bl. a. på att smittsamma sjukdomar kommit under kontroll och att bättre hygien utvecklats. Ytterligare insatser på dessa områden, och särskilt sådana som syftar till att förhindra skadlig inverkan på fostret, kan givetvis även sänka den perinatale dödligheten.

pengar åt kommunen utan för att hjälpa människor i nöd.

I rättvisans namn bör dock sägas, att Stockholms stad hör till de generösa och humana kommunerna i landet, då det gäller socialhjälp. Det finns andra kommuner, där understödstagarna lever mycket nära svältgränsen. Och inte nog därmed — hjälpen utdelas dessutom på ett förödmjukande sätt. Fattigvårdssanden lever förvisso ännu kvar på sina håll.

AKE ROOS

Lungcancern ökar i Europa

En oroande ökning av antalet dödsfall i lungkräfta under de senaste åtta åren rapporteras av Förenta nationernas världshälsoorganisation (WHO). I organisations rapport meddelas att dödsfallen på grund av kräfta i andningsorganen ökar mycket snabbare än någon annan dödsorsak, speciellt i västra Europa.

Rapporten visar att lungkräfta varit dödsorsak för 10 till 40 procent fler människor under år 1955 än år 1950 i samtliga länder som lämnar detaljerade statistiska uppgifter.

Den största dödligheten i lungkräfta bland alla de områden som lämnat rapporter uppvisas i England och Wales samt Västberlin. Siffran i de flesta europeiska länder var påfallande högre än i utom-europeiska länder, däribland Förenta staterna.

I England och Wales steg dödligheten i lungkräfta från 312 fall per miljon invånare år 1950 till 435 fall år 1956. I Västberlin var siffran 361 fall år 1952 och 469 år 1956. Några uppgifter från Östberlin och östblocket finns inte.

Norge hade den lägsta dödligheten i Europa med 74 fall år 1951 och 81 fall år 1955.

Antalet dödsfall per miljon invånare i sjukdomen var år 1955 i följande länder: Västtyskland 212, Australien 145, Österrike 349, Belgien 251, Kanada 143, Danmark 184, Finland 259, Frankrike 193, Irland 184, Italien 132, Japan 47, Holland 200, Skottland 379, Sverige 110 och Förenta staterna 185.

Goda resultat med tbc-medlet cykloserin

Cykloserin (CS), det nya läkemedlet mot tuberkulos, har prövats vid Kolmårdssanatoriet. Man har jämfört verkningsarna av kombinationen CS-INH och kombinationen PAS-INH. Dr I. Ståhle rapporterar bl. a. följande om undersökningen i *Svenska Läkartidningen*:

"I föreliggande undersökning visar sig kombinationen CS-INH ge väl så goda läkningsresultat röntgenologiskt sett som PAS-INH, kanske snarast något bättre. Minskningen och försvinnandet av sputum var likartade i de bägge serierna, men SR-sänkningen var mer uttalad i CS-INH-serien och viktökningen väsentligt större. Normaliseringen av tempera-

turen förlöpte lika snabbt i bägge serierna.

Någon inverkan på njurfunktionen syns ej föreligga i någondera serien. Leverfunktionen visade ej någon påverkan och blev snarast förbättrad i CS-INH-serien av utförda thymolbestämningar att döma.

Inverkan på förekomsten av tuberkelbakterier i sputum var god i CS-INH-serien, där i bägge de fall, där tuberkelbakterier kunde påvisas direkt i sputum, dessa ej kunde påvisas efter behandlingens avslutande.

Resultatet av utförda resistensundersökningar före behandlingens början visade god känslighet utom i ett fall, där det förelåg en primär resistens mot CS.

Toleransen för CS i den givna dosen (0,5 g/dag) var mycket god och inga som helst biverkningar inträdde. I de fall, ej tillhörande denna undersökning, där jag givit CS, har jag endast en gång trots stundom långvarig behandling (upp till 9 mån. och mer) erhållit biverkningar.

CS synes sålunda vara ett värdefullt tillskott vid behandlingen av lungtuberkulos och bör lämpligen kunna användas i kombinationsbehandling. Vid dylik kombinationsbehandling kan doseringen med fördel vara 0,5 g/dag, vilket medför, att biverkningar av CS äro praktiskt taget icke existerande."

Konstgjord andning enligt gammal metod

"Att blåsa direkt i munnen på en person som slutat andas är den äldsta metoden för konstgjord andning", omtalar *Dagens Nyheter*. "Men folk har dragit sig för att röra vid ett medvetlost offer och därför har man utvecklat flera andra metoder för konstgjord andning. En studiegrupp från Baltimores sjukhus samt Marylands och Buffalos universitet har emellertid konstaterat att den äldsta metoden är den effektivaste. De har prövat alla kända metoder för konstgjord andning på sexton personer som försatts i medvetlost tillstånd efter insprutning med bland annat indiångiftet curare. Man fann att metoden att blåsa luft i munnen var

den effektivaste för att syrsätta blodet. Offret placerades på rygg, räddaren täppte till hans näsa med ena handen och öppnade hans mun med den andra. Sedan blåste han kraftigt ned luft i offrets lungor, gjorde ett uppehåll när bröstet höjdes så att lungorna automatiskt kunde pressas samman. Blåsningen upprepades ungefär tjugu gånger per minut tills offret vaknade. För att göra den konstgjorda andningen ännu mera effektiv (och för att räddaren skall slippa direkt kontakt med exempelvis en drunknandes mun) har man låtit tillverka ett gummirör med S-kurva som passar till luftstrupen. Av 87 i det närmaste otränade 'räddare' som använde röret första gången var det ingen som misslyckades med uppgiften att väcka sitt offer till liv."

Genitaltuberkulos medför sterilitet

"Möjligheten för en kvinna med genitaltuberkulos att föda ett levande barn är liten, fastställde Juan Wood (University of Chile, Santiago). Enligt hans erfarenhet har 2,8 % av patienter, som söker för sterilitet, genitaltuberkulos. De flesta av dessa patienter är symtomfria, med undantag av steriliteten. Hos nästan 100 % av patienterna är båda tubuli angripna. Detta förhindrar transporten av ägget och även hos patienter, som har en tuba tillräckligt öppen för att tillåta pas-sagen, hindrar samtidigt tuberkulös endometrit implantationen. När diagnosen en gång har fastställts, måste behandlingen inriktas mot infektionen och sterilitetsproblemet kommer i andra hand. Streptomycin-isoniazid-behandling läker uterusingfektionen men tubainfektionen påverkas icke. Då en tuberkulös tuba verkar som ett infektionsfokus och då ingen behandling har visat sig kapabel att läka genitaltuberkulos, är det oftast nödvändigt att avlägsna tuban och samtidigt ge antibiotikabehandling. I de sällsynta fall, då ett befruktat ägg når uterus-kaviteten utgör den infekterade och ärrvandlede uteruslembhinnan ett ständigt aborthot."

(Spectrum)

UR PRESSEN

Bror Hjort – målare och skulptör

Bror Hjort sägs ofta vara primitiv. Själv har han heller inte varit främmande för denna benämning eller karakterisering. "En skogvaktarpojke från Uppland kan inte vara annat än primitiv", har han sagt. Sådant låter sig förstås säga. Men är därmed annat än en antydan given? Förvisso inte. Kraftfulla och originella personligheter plockas sällan in under en bekväm etikett.

En primitiv människa vill vi helst uppfatta som en omedveten, en som handlar ur mystiska källsprångs djup utan att distraheras av de kalkyler eller beräkningar, ett ordnande intellekt tillhandahåller. Visserligen vet vi att de s. k. primitiva folken inte är helt fria från medvetenhet. Men i sin konstutövning, som kan vara synnerligen raffinerad, är de starkt traditionsbundna och är totalt främmande för "det fria skapandet". De är kollektivt, inte individuellt inriktade, följsamma, inte oppositionella.

Bror Hjort, som alltsedan sin debut för trettio år sedan visat en lika markant som egen profil, är inte bara en medvetet inriktad konstnär utan också en individualist av renaste vatten. Han är en man som vill något, inte bara gör något. Bäst är att här gå till källan och höra konstnärens egen röst:

— Det gäller att göra en bild, ett minnesmärke över livet. Det är livet vi älskar, det outgrundliga, skrämmande och fasansfulla men dock underbara, och det är dess hemlighet vi söker. Det är icke likhet med Anderson eller Petterson vi önskar. Hur skulle det intressera oss om deras näsor är en eller två tum långa. Men möjligen detta underliga rör oss, att Anderson och Petterson kan se, höra, tala, känna, förnimma, att de är tänkande varelser, starka och dock svaga, att de lever och ska dö, icke vara mer.

Det är alltså en gestaltning av livet Bror Hjort eftersträvar, inte bara ett synintryck. Han vill fånga dess dramatik.

Bror Hjort.

En av hans mest berömda målningar, "Bondkök" framträder detta djupare perspektiv utomordentligt väl. Det som först frapperar är den tunga, bondska stämningen, frammanad genom det mustiga färgspråket och den grovt tillyxade människoteckningen, vilken rent av ter sig överdrivet karikerad. Vidare klarheten i kompositionen med de tre figurerna jämnt fördelade och den öppna dörren till det angränsande rummet bakom gubben. Ju mer man tittar på bilden desto mera äkta och genuin verkar den. Man får verkligen ett intryck av tung fattigdom, av arbetsfolk som står nära jorden och djuren.

Men detta är ändå inte det hela. Människorna inskränker sig inte till att blott vara staffagefigurer; de är inte gripna på en höft och ditplacerade i tavlan för att ge illusion av torftighet och elände. De är individuellt upplevda. Vi anar ett djupare samband mellan dem. Gumman vid spisen till höger är utmärkt, tård av arbete och outtalade bekymmer. Hennes stora valkiga händer tycks

dock ännu äga kraft. Det är med energi hon vevar sin kaffekvarn. Hennes bakåtböjda gestalt och stirrande blick förräder ett slags dov ängslan, vilken får sin förklaring i gubbens plötsliga resning, fumlig men olycksbådande. Där sitter mannen till höger med sin fiol mellan benen. Vad vill gubben? Och vad tänker mannen med fiolen? Man anar en tragedi, ett av dessa vardagens otaliga katastrofotillbud, då ingen doktor kan hjälpa.

Genom konstnären har vi fått bekräftat att målningen inte är någon fri fantasiskapelse utan har sitt underlag i en faktisk händelse i en bondfamilj i Uppland. Sonen var duktigt speleman men hade fått sömnsjukan och förtvinade gradvis under femton år. Fadern ville att sonen skulle göra nytta för sig och yrkade på att han var gång skulle hugga en famn ved innan han fattade fiolen.

Tack vare en suverän förenkling har Bror Hjort lyckats uppenbara något av denna tragiska konflikt-situation mellan den dödsmärkte sensible spelmannen och den praktiskt hårdhudade fadern med den vacklande, ångestfyllda modern som passiv åskådare. Hade konstnären omständligt tagit med en mängd detaljer i rummet eller bara nöjt sig med att framställa människorna mera verklighetstroget, hade vi inte fått denna komprimerade känsla av livets dramatik, av dess ödesmättade tragedi. Här som så ofta eljest hos de stora bildkonstnärerna besannas satsen, att den djupare sanningen bäst fångas i en summarisk och knapp återgivning.

En målning som "Ängeln och det levande liket" kan vi också lägga märke till den ödmjukt gripna känslan inför motivet, men här överväger den poetiska känslan, skvallrande om en svunnen och för alltid minnesvärd kärlekslycka. Det bondskt rustika i själva målnings-sättet går igen också här.

Naturligtvis är Hjort lika litet som någon annan konstnär helt fristående; han har tagit intryck från många håll, främst kanske från gamla primitiva träsnidares och romantiska medeltidsmålarens alster. En konstnär som Paul Gauguin har

KULTURELLT

Ängeln och det levande liket — målning av Bror Hjort.

sig abstrakt innehåll i skulptur eller en naturalism som passar för vaxkabinettet.

För Bror Hjort gäller att konsten är en erövring av nya skönhets- och formvärden, ologisk liksom livet, men buren av en inre nödvändighet. Det konstnärliga skapandet är för honom en akt av andlig disciplin och står gentemot det blott och bart spontana. Hjort har också i sin konst visat att den avvägande, ordnande, kritiska anden är av lika stor betydelse som övertygelsens glöd. Hjort är en passionerad natur men tuktad genom självdisciplin.

Christopher Jolin

● ÄR "FOLKBILDAREN"...

(Forts. fr. sid 9)

Denna syn på bildningen är i stöpsleven och en annan syn håller på att tränga sig fram. Man utgår inte längre från ett tänkt bildningsideal där man uppdelar behoven i kulturella och icke kulturella utan i stället söker man sig fram till en enhet. Porslinsmålning, slöjd, keramik och sömnad tillerkänns ett bildningsvärde och det har uppstått något som kallas hobbycirklar. Det dagliga arbetet ger inte som i gamla tider tillfredsställelse åt människornas behov av att forma något med händerna.

Birger Norman polemiserar i detta stycke mot Ragnar Oldberg, som i sammanhanget tyckt sig skönja ett slags enhetlig kultursyn som går ut på att försöka förena bildning och yrke, arbetstid och bildningstid till något som kallas för allsidig människoutveckling. Norman anför att den nuvarande utbildningen endast består i en teknisk anpassning till den industriella apparaten och det som kallas människoutveckling överlätes till andra fora.

Det kan inte hjälpas att en studieledare känner sig en aning rådvill inför den situation som nämnes som bildningsidealets förändring.

Det finns mycket att tillägga om utrymmet tillåt, men jag slutar här i hopp att få återkomma med ett inlägg i en kommande debatt i detta ämne. Att vi befinner oss i en brytningstid och att en del hävdvunna former måste lämnas och att nya håller på att växa fram är alla som sysslar med bildningsarbete medvetna om. Det gäller bara att få grepp om det nya.

samma med bildhuggeri; han är också starkt influerad av tonernas värld, vilket tydligt märks i hans rytmiska sätt att infoga detaljer i bilytan. Detta rytmisnne går särskilt igen i hans "Bondbröllop", där brudparet stampar i dansen och spelmännen lyfter på stråkarna medan golvet gungar och de gamla vagnar i takten. Det taktfasta och melodiösa, det vibrerande och sjungande, kan gott sägas vara Bror Hjorts signaturmelodi.

Om sin verksamhet som skulptör berättar han själv:

— Vad är natur? Den gamla naturalismen har otvivelaktigt gjort bankrutt därför att för den var bara motivet natur och icke materialet, varmed konstnären arbetar... Materialet är för skulptören det första. Det är av materialets sinnliga behag han inspireras likaväl som av motivet. Det är tack vare hans oändliga glädje över stenen, leran, träet, bronzen, han över huvud taget arbetar, den rent vällustiga glädjen att arbeta med händerna, hjärnan och hjärtat... Skulptören är en intim förening av modell och material, som ger sin form och sin karaktär för att skapa livet på nytt. Det är meningslöst och oriktigt att tänka

också lärt Hjort mycket. Hos denne har han tagit fasta på uttrycksfullhet, blommande, het färg samt förståelse för den enkla människans värdighet.

I rent yttre mening kan Bror Hjort verka som en chock — redan tidigt blev han hotad med böter, om han inte från en utställning avlägsnade ett älskande par framställt i trä och bemålat i tropiska färger, och bara för ett par år sedan upprördes präster och många konstförståndiga av en Kristusbild av Hjort. Ofrånkomligt är att han överdriver det fula, men det är med avsikt. Bror Hjort är frän, antikonventionell som Strindberg och han instämmer i dennes berömda sentens — "Det sanna är fult så länge som sken är det sköna. Det fula är sanning."

I likhet med naivister som X-et och Eric Hallström finns i hög grad hos Hjort färgfantasi och berättarglädje; vidare även en enkel rättframhet i uttrycket som är slående. Vad som skiljer honom från dessa är emellertid den starka formviljan, den rytmiska kraften och den plastiska, stundom monumentala uppbyggnaden. Detta kommer sig av att han också är skulptör.

Men Bror Hjort är inte bara påverkad från problem som hänger

Är "folkbildaren" otidsenlig?

I mellansvensk stad anordnades för en tid sedan en s. k. veckoslutskurs i ABF:s regi. Affischer prydde stans anslagstavlor och inbjudningskort utdelades på arbetsplatserna. Ett antal mer eller mindre kända föreläsare nedkallades från kungl. huvudstaden för att tala visa ord om fackliga, ekonomiska, sociala och estetiska frågor.

Allt var bra och välordnat. Det fanns emellertid ett men, och det var att publiken svek. Publikfrekvensen varierade mellan 10 och 20 personer. Att döma av anordningarnas vidlyftighet, lokalens storlek och de tämligen dryga pengar som det hela måste ha kostat hade arrangörerna troligen räknat med minst det tiodubbla antalet.

Det är nästan omöjligt att samla folk till annat än nöjestillställningar i den här stan, berättade kursens ordförande när han spordes om det ringa publikintresset. Arrangörerna hade dock hoppats på att den imponerande raden av främmande föreläsare skulle verka publikdragande i högre grad än de lokala förmågor som man i vanliga fall använde sig av.

Så är det ofta. Man kallas till en föreläsning, reser långa vägar, uppstår reseersättning, arvode och traktementen, tar emot pengarna med

ERIK NYHLÉN

skriver om folkbildningen förr och nu. Föreläsningarna och studiecirkelarna ersätts mer och mer av tidningar, böcker och radio. Det har också skett en omsvängning i fråga om ämnesvalet. Sådana ämnen som samhällsproblem och livsåskådningsspörsmål har fått stryka på foten för praktiska saker som språk, bokföring och motorkunskap. Numera deltar man sällan i studiecirkel för att "bilda sig" utan för att skaffa sig praktiska kunskaper, som kan utnyttjas i förvärvslivet.

dåligt samvete därför att man i sitt hjärta tvivlar på om den insats man gjort kan nämnas nödvändig. Man har träffat det vanliga 10- eller 20-talet trogna, de redan frälsta, men de andra, som skulle frälsas, de satt hemma och hörde på radio.

De trogna behöver uppbyggas, stärkas i tron, få nya impulser så att de inte förtrötts i sitt världsförbättringsnit. Det är en tapper elit dessa trogna. De är hårt engagerade i kommunala, fackliga, politiska och ideella verksamhetsgrenar, är

starkt medvetna om sina plikter, och i dessa ingår även att höra på föreläsningar. Sina semestrar tillbringar de på Brunnsvik, Runöskolan, Bommersvik eller någon annan bildningsinrättning för att öka sitt vetande och stärka sig i tron för att kunna hävda sig själva och sina intressen inför omvärlden.

Många gånger har jag funderat på om inte en hel del av dessa aktningvärda människor skulle må bättre av att en sammanträdesfri kväll få sitta hemma och i lugn och ro lyssna på radio i stället för att nödgas gå på en föreläsning. Dessutom har jag svårt att tänka mig att åtminstone medföreläsaren har något särskilt att ge utöver det som dessa människor läst i sina tidningar och broschyrer eller hört på de kurser de bevistat. De som föreläsaren vill nå, de icke väckta, de inaktiva, de stannar som sagt hemma och är följaktligen oåtkomliga.

"Vemod i hjärtat"

Det fanns en tid då föreläsaren både var och kände sig nödvändig, den stora bildningstörstens tid då folk gick miltals för att komma till en föreläsningssal eller till en studiecirkel. Den tiden var i både lekamlig och andlig mening en hungertid, då prenumerationsavgiften för ortstidningen delades mellan flera familjer, då böcker var sällsynta, då det varken fanns radio, television, aftonkurser eller semesterkurser. Det var först långt in på trettioalet som radion blev allmän egendom och långt in på fyrtioalet innan "folkbokhyllan" slog igenom.

Nu har vi kommit in i övermättnadens tid, då även människor i avlägsna bygder kan välja mellan det som erbjuds deras öron och ögon. Utöver radion finns i nästan varje arbetarhem en dagstidning, ett par veckotidningar, en eller flera fackförbundsorgan, dessutom ordnas i varje tätort kurser och cirkel i alla möjliga ämnen, från matlagning till engelsk konversation. Hur skall jag hinna med allt, är i vår tid ett problem av större räckvidd än bristen.

Är då föreläsaren otidsenlig och bör rationaliseras bort, frågar sig många, och känner, som man ofta gör vid tanken på det som är förgånget, ett visst vemod i hjärtat.

Dr E. H. Thörnberg — en av förgrundsfigurerna i svensk folkbildning.

En studiecirkel
lär sig "konsten
att tänka".

Inför frågan tvekar man med ett bestämt svar. Det finns faktiskt orter, även stora sådana, där föreläsarna fortfarande kan samla folk, inte bara bildningsfrälsta utan folk i största allmänhet, och detta är ju ett tecken på att de fyller ett visst behov. Vad det är för en väsentlig skillnad i folkmentaliteten på sådana orter och orter där det inte går att samla folk är svårt att reda ut. Detta lämnar jag som ett uppslag till unga ambitiösa sociologer. Någon skillnad måste det i alla fall vara, men de folksamlade orterna förefaller mig att minska i antal för varje år som går.

Lejonjägaren föråldrad

Den klassiske föreläsaren med ljusbilder som talar om lejonjakt i Afrika eller om valfångst i Norra Ishavet har nog sett sina bästa dagar. Den informative föreläsaren som inleder terminens studiearbete genom att informera om ämnen och kursplaner har en större uppgift att fylla. Litteratur-, konst-, livsåskådnings- och medborgarkunskaps-cirk-larna behöver ofta ett par väckelse-möten för att riktigt komma igång.

Den gamla föreläsningformen med föreläsaren uppflugen i en talarstol långt bort från den i salen kringspidda publiken har numera inte mycket att ge. Man måste finna något sätt att engagera publiken. Sätten är många. Själv har jag försökt och ofta lyckats med att hålla en kort orienterande inledning och

sedan överlåtit åt publiken att ställa frågor eller komma med diskussionsinlägg. Det blir i regel en stunds förlägen tystnad, men man kastar ut en fråga och snart lossnar det. Jag fortsätter en stund till med att besvara frågorna och diskussionsinläggen och lyckas ofta med att uppnå ett slags växelverkan mellan publik och talare som skapar engagemang och gemenskap. Förutsättningen för att den formen av föreläsning ska slå väl ut är att föreläsaren inte är alltför rädd om sig själv utan i någon mån vågar släppa efter på allvetarattityden och ta risken av att publiken upptäcker att hans vetande har sina vita fläckar. Detta stärker enbart publikens självkänsla och även de mycket försagda vågar yttra sig.

Min första kontakt med studiecirkeln var någon gång i början på trettioalet. Sent en natt på hemväg från en nöjestillställning träffade jag en man med hakskägg som föreföll mig mäktiga lärd. Det var konstnären Axel Erdman, som i en liten förhyrd lokal i Kramfors samlat några grupper arbetslösa ungdomar till studier kring olika livsåskådningsfrågor. Dessa cirklar var embryot till den sedermera över hela landet växande hemgårdsverksamheten.

Jag inbjöds till deltagande och träffade på ett gäng ungdomar, socialdemokrater, kommunister och religiösa, som entusiastiskt gick in för att skaffa sig kunskaper om hur det samhälle de upplevde var beskaffat. Där fanns det bildnings-

törst och entusiasm! Sällan, även om en del hade milslånga vägar att gå, ville någon gå miste om ett sammanträde. Kampen för brödfödan var på den tiden hård men trots detta gjorde vi oss medvetna om att det inte var av bröd allenast som människan levde.

Praktiska ämnen populära

Sedan dess har jag deltagit i många studiecirklar och funnit att rent statistiskt har intresset ökat, men att det skett en betydande omsvängning när det gäller ämnesvalet. Livsåskådnings- och samhällsfrågor har till stor del fått stryka på foten för mer praktiska ämnen som språk, matematik, bokföring, motorkunskap och liknande. Man studerar för att kunna avancera i arbetet eller inom organisationerna eller för att klara sig någorlunda med språket när man åker med Reso på sällskapsresa i utlandet. Inget ont i det, men ibland får man en känsla av att arbetarrörelsens kamp för många endast inneburit en kamp för brödbiten, och när den är någorlunda räddad stelnar man till. Man har gjort sitt bästa för att avskaffa borgarbrackan, men i stället har vi fått fram en typ som kanske elakt kan nämnas proletärbrackan, och om den är så mycket bättre är en smaksak.

När det gäller litteratur och konst-cirklar verkar det som om männen anser att det endast är något för fruntimmer. Jag har lett en hel del cirklar i dessa ämnen och deltagarna har i de flesta fall till överväldigande majoritet bestått av hemmafruar. De ogifta kvinnorna och männen har antagligen varit alltför upptagna med det som befrämjar karriären för att få någon tid över för odlandet av andra intressen.

Slöjd har bildningsvärde

För den klassiska bildningsoptimismen gällde det att finna vägen till något som kompakt och onyanserat kallades kulturarvet, framhåller Birger Norman i sin essäsamling Medan mandarinerna mognar. "Någonstans i en väldig ensilagebrunn låg ideer och ideal, tankar och visioner, skönhetsvärden och eviga sanningar varvade i en tidlöshetens inläggningsvätska. Där kunde vem som helst sänka ner en skopa och få upp gröna blad och växter och ställa fram på vaxduksprydd köksbord." (Forts. sid. 7)

Gästgiveri blev fritidsgård

Torup: ett litet trevligt stationssamhälle i Halland. En knutpunkt för den kringliggande bygden med apotek och Konsum snabbköpsaffär.

En liten bit från stationen ligger Fritidsgården Ramnås, konvalescenthemmet som ägs av de lungsjukas egna organisationer i Halland.

Ramnås ligger högt — alltför högt tycker man i början, när man kommer dit nyopererad och kämpar sig uppför backen — med en storlagen utsikt över den krumbuktande Nissan. Långt borta ser man ett litet leksakståg töffa förbi då och då på väg till eller från Hyltebruk på den järnvägsstump som väl är en av Sveriges kortaste.

En gång i tiden var Ramnås en livligt frekventerad gästgivargård. Det var på den tiden då landsvägarna befors av hästskjutsar och förbönder med oxar på väg till eller från Halmstad. Då tog man igen sig och svalde ner vägarnas damm och yra i denna byggnad.

Av den gamla rödfärgade gästgivargården har det nu blivit en gulmålad rekreativbostad. Vägen som förr var så trafikerad liknar nu mest en skogsväg. Landsvägstrafiken har dragit sig en bit från Ramnås.

Men det har inte de konvalescenter från alla Sveriges hörn som letar sig hit något emot. Här råder den stillhet och det lugn som många behöver efter besvärliga lungoperationer och ett oroligt sanatorieliv.

Dyrare än beräknat

Hur gick det nu till att förvandla gästgivargården till ett konvalescenthem? Det kan Assaf Sjögren, kassör i Stiftelsen för Fritidsgården, förbundsstyrelseledamot i DLR m. m. svara på.

— Idén till att skapa ett ställe för konvalescens och vila för lungsjuka här i Halland måste nog tillskrivas Holger Noord, som då var bosatt i Falkenberg. Han var en idéernas man och runt sig hade han en kader av medhjälpare som förstod att omsätta hans idéer i handling. Han fann Ramnås och när vi hade sett den gamla gästgivargården — vi var en kommitté med bl. a. överläkare Steffen — förstod vi att detta var rätta platsen.

Hur finansierade ni det hela?

— Ja, för det första så gick det åt mer pengar än vi hade beräknat. Det gick nämligen inte att renovera byggnaden. Vi fick nästan bygga en helt ny byggnad på den gamla grunden. Det blev att låna. Patientföreningen på Lia var genast med och lånade ut 20.000. Så blev det framställningar till banker och myndig-

De lungsjukas organisationer har sju stycken egna konvalescenthem i landet. Det nordligaste beläget i Jämtland och det sydligaste i Malmöhus län.

Från första årets start — 1951 — har den årliga vårdkapaciteten ökat från 12.810 vård dagar med 51 vårdplatser till ca 57.000 vård dagar och 104 vårdplatser. Hemmen drivs i stiftelseform. Förutom anslag till vårdavgifterna från landsting och i vissa fall från kommunerna har Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos och Andra Folksjukdomar årligen beviljat anslag till De Lungsjukas Riksförbund med i medeltal 25.000 kronor till friplatser vid hemmen.

heter. Banklån 15.000, landstingslån 15.000 räntefritt osv. Men det räckte inte det heller. Lokalföreningarna fick engagera sig. Lia lånade ut igen — 15.000 — och lotterier och insamlingar tillgreps.

Inga förbud

1951 togs konvalescenthemmet i bruk men riktigt igång kom vi inte förrän 1952. Platsantalet var till en början 13. Det visade sig otillräckligt. Vi byggde ut ett annex. För denna tillbyggnad fick vi lån från landsting och De Lungsjukas Riksförbund. 1955 var nästa byggetapp. Då hade köksutrymmena blivit för små. En arkitektfirma i Halmstad gjorde upp ett kostnadsförslag och ett förslag till ombyggnad som skaffade oss dubbelt så stort köksutrymme. Plus bostad till husmor och biträde samt kontorslokaler. Även nu trädde landstinget fram med hjälp. Denna gång med summan 21.000 kr. Ja, så fick vi lägga om hela avloppssystemet under åren 54—55 osv.

Det är inte lite pengar som har investerats här.

— Nej, vi räknar till dags dato med att hela kostnaden belöper sig på i runt tal 178.000 plus inventar-

Fritidsgården Ramnås ligger vid den vackra landsvägen Nissastigen.

Helge Lindgren
från Dala-
Floda, en av
gästerna på
Ramnås.

genom De Lungsjukas Riksförbund kan behövande konvalescenter få friplatser, till vilka Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos lämnar bidrag.

Hur länge stannar gästerna i genomsnitt?

— Det är sällan någon ligger här mindre än sex veckor.

Hur går då dagarna för en gäst på Ramnås?

— De flesta kommer ju hit för att vila upp sig eller för att få upp konditionen efter en operation. När det finns någon här med talanger så blir det förstås små sammankomster — på vintern framför brasan i den öppna spisen. Annars har vi samma möjligheter som Torupsborna till nöjen. Det finns en biograf i Torup och en i Rydöbruk — det är ungefär lika långt till bägge. Det är ju inte film där varje kväll men det finns ju en hel del annat att gå på.

Fröken Ekstedt har varit med från början?

— Ja, och jag har alltid trivts här. Det är ett arbete som aldrig blir enformigt. Jag tycker att man alltid har glada och trevliga människor här och ändå vet man att många av dem gått igenom hårda provningar.

Nå, vad säger nu konvalescenten — eller gästen som det heter på Ramnås. Förmodligen likadant som den glade smålänningen Albert Isaksson, som vi träffar på framför brasan i dagrummet:

— Jag har aldrig haft det så bra i hela mitt liv...

Erik Ransemar

rier. Hela denna summa är förstås inte lån. Vi har fått en hel del anslag. T. ex. från Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos med 20.000 kr, från pensionsstyrelsen med 15.000, från landstinget och från en del fonder etc.

Det betyder också ett intensivt arbete för styrelsen under dessa år.

— Det har varit mycket arbete. Och det hela hade nog inte gått utan stöd av myndigheter och landsting samt framförallt inte utan det stora och uppoffrande arbete som lokal- och föreningarna lagt ned. Deras medlemmar har gjort en insats som är enastående. Och så får vi inte glömma att vi har haft förmånen av att ha en personal här på Ramnås som vi inte nog kan berömma.

Föreståndarinnan och husmor är fröken Kerstin Ekstedt. Hon har satt sin prägel på fritidsgården: vänlighet och god och riklig föda. Samt frihet under ansvar. Inga förbud och regler spärrar här sammanlevnaden.

— Det är riktigt, säger fröken Ekstedt, att vi har haft gäster från hela landet. Alla län är representerade i gästboken. Många återkommer mer än en gång.

Göteborg restriktivt

Vad betalar i regel en konvalescent här?

— Det växlar från fall till fall och från län till län. I särklass för sig står Jönköpings län. Där har man ständigt fyra abonnemangsplatser. En konvalescent från Jönkö-

pings län betalar högst 1 kr om dagen. När sjukkassan betalar sina 3 kr per dag erlägger han inget själv. Hallands landsting är ju också välvilligt. Här får en konvalescent en månads gratis vistelse per år och möjlighet till ytterligare en månad efter ansökan. Så hjälper de lungsjukas föreningar också till när det gäller någon verkligt behövande. Skillnaden mellan övriga län är inte så stor även om en del platser här i landet — t. ex. Göteborgs stad — verkar att vara väldigt restriktiva när det gäller bidrag till konvalescentvård. Nämnas bör också, att

Annonspelaren i Torup avspeglar bredden på föreningsaktiviteten och de tillfällen till nöjen och avkoppling som finns i ett mindre samhälle.

Atleternas svett "botade" gikt

Dyra och sällsynta mediciner, som måste hämtas från fjärran länder, antogs förr i allmänhet äga större läkedomskraft än de "enkla" medel, som kunde uppbringas i hemlandet.

Pulvriserade mumier fanns till exempel på sin tid i varje välsorterad provisors lager. De uppgavs göra stor nytta mot ett flertal invärtes åkommor.

Ett annat "delikat" medel, som dock lyckligtvis var bestämt endast till utvärtes bruk, var de gamla romarnas "Sordes ex gymnasium", som användes till ingnidning mot gikt. Sordes var den blandning av salva, svett och damm, som professionella atleter skrapade av sin hud sedan de deltagit i en tävling. Användningen härledde sig antagligen ur den iakttagelsen, att gymnastik var bra mot gikt, men naturligtvis var det för lättjefulla personer enklare att låta andra svettas för sig och sedan tillgodogöra sig de eventuella frukterna av deras möda.

Nära till hands låg det naturligtvis alltid att tro, att ett verkligt bra botemedel mot sjukdomar borde innehålla så många ingredienser som möjligt. Någon av alla de utmärkta sakerna borde ju hjälpa, ansåg man, och ända in i nyare tid använde man därför med förkärlek ett sådant medel som "Teriak" (upptaget i svenska farmakopén ända till 1896), som härstammade från den grekiske läkaren Galenos och ursprungligen innehöll inte mindre än 70 olika ämnen.

Av STURE WAHLSTRÖM

Förr i tiden var det inte ovanligt att man tog en ormköttstablett eller en pris pulvriserad mumie när man kände sig dålig.

I dag går vi till doktorn, men... Ja, vi laborerar kanske också en smula med homeopat-piller, liniment från "Kloka gubben" etc. Och kanske tror vi t. o. m. på ur astrologisk synpunkt goda dagar och perioder m. m.

I en dansk receptsamling, "Dispensatorium Danicum", från Fredrik III:s tid, är Teriak dock förenklad till att blott innehålla 60 ämnen. Den viktigaste beståndsdelarna var de från orienten införda ormköttstabletterna.

Ormen ansågs ju i allmänhet — naturligtvis främst på grund av sin giftighet — äga alldeles särskilt kraftiga medicinska egenskaper, och redan forntidens egyptier använde ormfett som ett viktigt läkemedel. Ännu i dag kan man förresten i Sydamerika träffa på kvacksalvare, som går omkring och säljer "det ofelbara" läkemedlet skallerormsolja.

"Du mask som äter..."

För folk som gärna ville ha så dyrbara huskurer som möjligt, fanns ingen annan utväg än att gripa till ädelstenar. Minst ansedd var bärn-

stensoljan. Till det bästa på området räknades däremot ametistdroppar och diamantpulver.

Påven Clemens VII, som levde under sextonde århundradet, behandlades under sin sista sjukdom (något slags magåkomma) med malda ädelstenar av olika slag, men trots detta — eller snarare på grund härav — avled han under svåra plågor.

Endast vid de mest fruktansvärda sjukdomar tillgrip man så "hemska" behandlingsmetoder som bad i vanligt sjövattnet. I 1700-talets Frankrike lär dylika ordinationer ha varit mer fruktade än den mest illasmakande medicin. Ja, det hände till och med att folk föredrog amputationer, eller rentav självmord, framför att tvingas ned i en sjö!

Mask i magen — t. ex. binnikemask — utdrevs med diverse dekokter, men det hände också att man nöjde sig med handpåläggning, och en sådan kunde exempelvis åtföljas av orden:

"Du mask, som äter denna människas kött och förtär denna människas blod, så sant Jungfru Maria var ren som snö, så skall du denna natt dö."

Eller:

"Mask, är du därinne, skall jag dig med tio fingrar binda; är du svart skall du bort, är du röd skall du dö, och det skall ske i tre Guds ord, i tre mäns namn, Gud Fader och Guds Son och Gud den Helige Ande. Amen. — Så snart jag mina tio fingrar på jorden sätter."

"Frun som botar lungсот"

Vi kan skratta eller gråta åt de gamles medicinska förvillelser. Anledning finns för bådadera. Men åtskilligt tål nog även vår upplysta tid att skrattas och gråtas åt — och åtskilligt tål säkert de gamle att hedras. De röda blodkropparnas sänkningreaktion ("blodsänkan") var exempelvis bekant för de gamla egyptierna, men inte förrän i vårt århundrade återupptäcktes denna medicinskt ytterst värdefulla metod av professorn i patologisk anatomi vid Uppsala universitet, professor Robin Fåhræus.

Och låt oss för all del inte glömma digitalisen, kinabarken och kokai-

Denna affisch reste "Mechanikus Weiss från Paris" omkring med. Hans främsta attraktioner bestod av andeuppenbarelser.

net, vilkas medicinska egenskaper blev kända genom mycket tidiga erfarenheter, som sedan visade sig vara grundade på riktiga empiriska iakttagelser.

Förvillelser att le eller gråta åt fanns det som synes gott om för århundraden och årtusenden sedan. Det fanns gott om dem även för bara en mansålder eller några årtionden sedan.

*

Och i dag?

Ja, vi går faktiskt allt fortfarande till homeopater, kloka gubbar och gummor; vi skriver efter broschyrer från mystiska "institut"; vi läser astrologiska horoskop-rutor i dags- och veckopress; vi badar i uppenbart hälsovådligt vatten; vi sätter i oss diverse piller och pulver som om det gällde chokladpraliner; vi använder oss av livsfarliga bantningsmetoder; vi tar på oss hälsovådliga kläder; vi begagnar oss av skadliga skönhetsmedel; vi laborerar med könseggande maträtter och dekokter; vi smörjer in våra lemmar med "absolut botande" liniment. Osv., osv.

För drygt hundra år sedan kunde man i stockholmstidningarna läsa exempelvis följande annonser:

"Om ej Docktor Osbäcks kurmetod mot kräftan redan erhållits, så kan en annan för samma sjukdom fås om man infinner sig i Hökarboden bredvid Clara norra Kyrkoport."

"Den Frun som botar för Lungsot, täcktes vara god och uppgifva sin adress

En gammal fakirbild.

i förs. biljett, som inlemnas Boströmska Kort-Fabriken i Huset nr 2 vid Clara norra Kyrkogata."

"Livvets Nyckel är benämningen på förträffliga Droppar mot hemmorojder, frossbrytningar, förslappad mage, hvaraf uppkastningar om morgnarne följer, melankoli m.m. samt såsom präservatif mot hvarjehanda smittosamma sjukdomar högst tjenlige, försäljes med åtföljande tryckta beskrifningar i Hattboden vid Hörnet av Riddarhustorget och Storkyrkobrinken, uti boden nr 2 i Stadens nya hus vid Södermalmstorg, samt uti Tobaksboden i huset nr 5 vid Norrlandsgatan. Flaskorna äro förseglade med N. G. T. i sigillet, i annat fall äro dropparne ej af den rätta sorten."

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or note related to the illustration below.

G. G. Ulfvenklou (en känd 1700-talscharlatan) tvingar en avlidens ande in i en butelj.

Spiritister och kotknackare

Sådant kan med allt skäl kallas skrämmande läsning. Öppnar man en tidning från sekelskiftet påträffar man emellertid minst lika kusliga annonser, och under 1920-talet vimlade det av annonser om radiumvatten, radiumsalt, liniment och sårsalvor. Ja, det hände t. o. m. att man stötte på annonser av typen "Kloka gubben från Y har måndag och tisdag mottagning i X" och "Ledvrickningsspecialisten fru Z tar emot denna vecka i Godtemplarlokalen i A".

*

Som redan antytts är vi ännu i dag i förfärande grad vidskepliga — och vi är dessutom dumdristiga och vårdslösa. Dessa våra svagheter utnyttjas hänsynslöst av i första hand den kosmetiska industrin, men även av rena kvacksalvare. Samt av spiritister, kotknackare, spågummor etc.

Tidningsspalterna vimlar fortfarande av skumma annonser, bakom vilka man anar det pyramidalaste bedrägeri. När man läser dem förstär man berättigandet i Arthur Koestlers bistra påstående: "Vi är anakronistiska karikatyrer av oss själva".

● SCHACKMÄSTAREN ...

(Forts. fr. sid. 32)

schackpropagandist i tyskarnas tjänst. Han spelade konsultationspartier med den beryktade dr Frank, arbetade som instruktör och skrev antisemitiska artiklar. 1943 reste han till Madrid för att delta i en turnering, men återvände sedan inte till tyskarna. Varför vet ingen. Han blev mer och mer alkoholiserad och på morgonen den 24 mars 1946, samma dag som de engelska och franska schackförbunden skulle inleda en undersökning över Aljechins samröre med nazisterna, beslutade han att frivilligt lämna en värld, som inte kunde ge honom annat än vanära och sorg. Den i för tid åldrade mästaren hittades på sitt hotellrum till synes sovande, med schackbrädet — skådeplatsen för hans lysande framgångar — inom bekvämt räckhåll. Ögonen vilar på en rad i en bok "Vers l'exile" av Margareth Sotbern: "Detta är alla deras öde, som leva i exilen..."

Bernt Sehlstedt

Gemensamma bad mot ofruktsamhet

Turister, som besökt Sverige, förfasar sig ibland och berättar vid återkomsten till sina respektive hemland om den fruktansvärda osedlighet som är vitt utbredd på våra svenska badhus. Anledningen till deras förvåning är att de, då de uppsökt en eller annan svensk badinrättning, blivit skrubbade och tvättade av kvinnohänder. Själva finner vi det helt naturligt och åtminstone har inte nedskrivaren av detta funnit baderskornas vana händer på minsta sätt osedliga...

Redan under skolbaden var de flitiga baderskorna måna om att skrubbade oss pojkar rena, inte underligt att vi inte reagerar senare när vi blir vuxna. Ibland hände det att baderskorna fick gå utanför sin egentliga uppgift. Så var t. ex. fallet med den lilla pojke som en dag i november gråtande tvingades till badet av en renlighetsälskande lärarinna. Hänsynslösa, som barn kan vara, pikade vi honom å det grymmaste för att han var, som vi trodde, rädd för vatten. Först senare, då den fortfarande gråtande pojken tagit av sig det som han kunde ta av sig, kom baderskorna underfund med att den ganska smutsige krabaten av en omtänksam moder "syttis in" för vintern...

Det är tydligen inte så förfärligt länge sedan vi svenskar hade grumliga tankar om hygienens betydelse. Den relaterade händelsen ägde rum under början av trettioalet.

Illaluktande "helighet"

Personer, som under den tidiga medeltiden beflitade sig om en Gudi behaglig vandel, avstod helt och hållet från badets njutning. Så var till exempel fallet med den heliga Elisabeth, som genom att helt avstå från badning kom att sprida en sådan lukt av helighet omkring sig att hennes omgivning till slut inte stod ut med den. De förmådde henne till slut att taga ett bad, men den heliga Elisabeth hade knappt hunnit beröra vattnet med händerna förrän hon sprang upp, beredd att göra bot och lova bättring inför sin Herre.

I den Manassiska handskriften, som i varje fall före det andra världskriget fanns i Heidelbergs universitetsbibliotek, kan man på en miniatyr se hur nakna riddare vid tvagningen betjänas av fina kvinnohänder. Frauenzimmerlexikon från 1729 omnämner visserligen vatten-

kannan, med vilken man hällde litet vatten och försiktigt fuktade ansiktet, men där talas varken om kommod eller handfat. Och man kan med ganska stor säkerhet förmoda att renligheten, sedan den i början av 16:e århundradet uppträdande syfilissjukdomen föranlett stängning av de offentliga badstugorna, var mycket liten eller i det närmaste obefintlig. På den tiden betraktades renässansens italienare som renligheten personifierad, men inte ens de följde allmänt seden att dagligen grundligt tvätta sig. Att de var Nordeuropas folk överlägsna i renlighet står utom allt tvivel och de ansåg tyskarna som symboler för all smuts i världen.

Medel mot ofruktsamhet

Att det var sällsynt med renlighet även inom de s. k. högre stånden framgår av det eftermäle som Johann von Wedel skrev över sin år 1606 avlidna hustru: "Icke förty (dvs. ehuru hon var obenägen för lyx i kläder) har hon beflitat sig om renlighet och skötsel av sin kropp med ärlig klädnad och tillbörlig prydnad, vilket är en fin yttre dygd, väl anstår hustrur och jungfrur, så att de icke uppträda som osnygga

och slampiga kvinnfolk, för vilka själve djävulen ofta skulle kunna fasa, utan tvätta sig, pryda, smycka och hålla sig rena, som i skriften ärligen nämnes."

I det bekanta brev, som den berömda humanisten Poggio Bracciolini skrev till sin vän Niccoli år 1417, beskriver han badningen i Schweiz vid tiden för kyrkomötet i Konstanz: "Det tillgår så uppsluppet där, att jag understundom förmenar, att Venus med alla förlustelser flyttat över till detta bad från Cypern, i så hög grad iakttagas hennes lagar, så precis återgivs hennes sed och lättfärdighet, så att de, om de än icke läst Heliogabalii tal, likväl synes av naturen tillräckligt lärda och undervisade... Av offentliga bad förekomma endast två, öppna i bägge sidor, badstället för folket och den gemena hopen, till vilka män, gossar, ogifta flickor, hela traktens avskum strömmar tillsammans. I dessa bad skiljer en mur männen från kvinnorna. Det är löjligt att se hur utlevade gamla kvinnor och yngre fruntimmer, nakna inför männens ögon, stiga ned i vattnet.

Jag har ofta skrattat åt detta präktiga skådespel, därvid tänkt på Floras lekar och för mig själv beundrat enfalden hos dessa människor, som varken bry sig om, tänka eller tala ont därom. Men baden i privathusen (omkring trettio stycken) äro mycket fina; män och kvinnor gemensamt, men skilda åt av en trävägg. I denna vägg finnas flera fönster anbragta, så att man tillsammans kan dricka och språka se åt båda hållen och vidröra var

En badande hertiginna passades upp av en man.

Man åt och drack i gemensamhetsbaden

andra, såsom enligt deras vana ofta sker. Över bassängerna finnas korridorer, där männen ofta stå för att se på och prata, ty var och en får gå in i andra bad och uppehålla sig där och språka, skämta och vara muntra, så att man ser kvinnorna när de stiga ned i vattnet eller komma upp därur. Ingen låser dörren, ingen misstänker något osedligt. Männen bära endast en blygdbindel (campestribus utuntur), kvinnorna draga på sig linnen, som nå ned till låren eller äro öppna i sidan, så att de varken betäcka hals eller bröst eller armar. I själva vattnet äta de på gemensam bekostnad, ett smyckat bord simmar på vattnet, och även männen bruka deltaga...

Jag tror icke, att det finns ett verksammare bad i hela världen för kvinnornas ofruktksamhet; då rätt många för ofruktksamhetens skull komma hit, så röna de en märklig kraft. De iakttaga noga föreskrifterna, och de som icke äro mottagliga, begagna särskilda medel. Bland dem märkas i synnerhet en otalig mängd adliga och icke adliga, som komma tillsammans här, ett par hundra mil bort ifrån, icke just för hälsans skull, utan för lustans, idel älskare och friare och sådana, som äro angelägna om ett njutningsrikt liv. Sålunda ser du otaliga vackra kvinnor utan män, utan släktingar, med två tjänarinnor och en dräng eller någon gammal anhörig dam, som är lättare att bedraga än att föda. Där

leva abboter, munkar, bröder och präster i större frihet än de andra, bada understundom med kvinnorna och pryda håret med kransar, lämnande all religion å sido... Intet är så svårt att det icke blir lätt med deras seder. De skulle fullkomligt ha passat i Platons stat, där allt är gemensamt, då de utan hans lära befunnos så ivriga i hans skola..."

4 timmar normal baddtid

Det är möjligt att Bracciolini har överdrivit, men ännu i början av vårt århundrade fanns det i Tyskland ett slags bad, s. k. "Franzensbad", som inte utan skäl stod i ropet som ett medel att undanröja ofruktksamhet, inte alltid allenast genom vattnets kraft.

Vår tids kafeér motsvarades vid den tiden av badstugorna. Där träffades man, satt och pratade om de aktuella händelserna, ofta flera timmar i sträck. Man drack och sjöng tillsammans och den normala baddtiden var ända upp till fyra timmar. I Ems fordrade kuren att man satt en timma längre. Det hörde till vanligheten att män och hustrur satt i samma badkar, men det var också vanligt att män och kvinnor i större sällskap badade tillsammans. Många badstugor hade bara ett avklädningsrum, som samtidigt begagnades av båda könen.

I badordningen för Glotterdalen föreskrevs, visserligen inte förrän

1550, att varje man skulle avlägga sina benkläder och sin skjorta, varje kvinna eller jungfru sitt linne först i badkaret. Sedligheten under detta det 16:e århundradet framstår i klar belysning genom följande bestämmelse, också den hämtad ur Glotterdalens badordning: "Desslikes skall varje badande, det må nu vara man eller kvinnfolk, skyla sina hemligheter".

"Spritt naken jungfru"

Att prydheten var stor, trots det fria badlivet, visar följande citat ur Hans von Schweinichens år 1551 utgivna "Denkwürdigkeiten": "Här erinrar jag mig, att jag när jag hade varit vid hovet några dagar, badade gamla hertiginnan, och då måste jag passa upp som en page. Det dröjde icke länge, förrän där kom en jungfru, vid namn Unte Riemen, ut spritt naken, bad mig om att ge henne kallt vatten, vilket föreföll mig sällsamt, då jag aldrig förr sett någon naken kvinnsperson. Jag vet icke vad som kom åt mig, men jag slog kallt vatten över henne. Hon skrek högt och ropade sitt namn och talade om för hertiginnan vad jag hade gjort henne, men hertiginnan bara skrattade. Jag fick emellertid veta, hur nakna människor se ut, men varför hon visade sig för mig på detta sätt, det kunde jag icke utgrunda."

Nej, nej, det var nog inte så lätt att gissa, frågan får väl vara obesvarad. I vår tid, då hygienien står på en betydligt högre nivå, är det emellertid både roande och intressant att veta något om badlivet i äldre tider. Och ännu i många år lär väl turister, som besöker "det syndfulla Sverige" få fortsätta med att förfasa sig över det fruktansvärt osedliga i att vi låter oss borstas på ryggen av kvinnligt mjuka baderskehänder.

Noander

Ill.: Elsie-Britt Stenqvist

Helgonen medeltidens "läkare"

Om medeltidens människor råka-
de ut för en farlig sjukdom, som de
"jordiska läkarna" eller barberarna
inte rådde på så hade de läkehel-
gonen att tillgå. Genom sina förbö-
ner hos Kristus frälste de dem, som
åkallade dem i nöd och vända. Hade
man ont i magen så vände man sig
till S:t Erasmus, plågades man av
tandvärk åkallade man S:ta Appo-
lonia och var det fråga om en bränn-
skada bad man till S:t Laurentius.
Verksammare än böner och offer av
vaxljus till helgonen var givetvis om
man kunde gå till ett kapell eller en
kyrka där man förvarade någon re-
lik av dessa helgon, vanligen för-
knippade man också botandet, från
det onda med något löfte om en god
gärning av ena eller andra slaget.

Helgonen var medeltidens popu-
läraste "läkare". Man vände sig
hellre till dem än till dåtidens läka-
re eller barberare och andra deras
gelikar. Säkert skulle vi gjort det-
samma om vi känt till de medeltida
läkarna. En läkare på den tiden be-
kymrade sig t. ex. inte om sådana
bagateller som att rengöra instru-
ment efter en operation och bedöv-
ningen, i de fall man använde sådan,
var av enklaste slaget. Resultatet av
kirurgens verksamhet var också
därefter! Men hans kollega medici-
naren var inte mycket bättre. Hans
behandling var väl inte så handgrip-
ligt plågsam som kirurgens, men
minst lika obehaglig. Medicinerna
var nämligen i ordets alla bemär-
kelser beska. I dem ingick så otrev-
liga saker som flugsmuts, rävlungor,
kattfett, mumieben, djurträck och
andra otrevliga ting från både djur-
och växtriket.

Offerkälla i Skåne

Strängt taget hade människorna
endast en chans att rädda sig från
läkarnas pina och obehag — att fly
till helgonen! Den som läste sina
Ave Maria, offrade sina ljus och bad
till helgonen slapp i varje fall ifrån
de lidanden som föll de otrogna till
del, dem som sökte läkarna. Natu-
ren fick ha sin gång och människo-
kroppen läktes ibland — och helgo-
nen fick äran. Fast så lugnt kunde
man förstås inte alltid ta det. Om
det fanns möjlighet att nå någon un-
dergörande relik mot sjukdomen,
eller någon helgad offerkälla, så

ALBERT W. CARLSSON

kåserar om medeltidens läke-
helgon, som åkallades vid sjuk-
dom. Helgonen var "specialise-
rade", och vilket helgon man
vände sig till berodde därför på
vilken krämpa man led av. Det
effektivaste sättet att få bot an-
sågs vara att vallfärda till en
kyrka, där man förvarade
någon helgonrelik.

skulle man inte försumma det, ty
då verkade helgonen starkast. Men
en vallfärd var ganska påkostande
för en sjuk människa på dåtidens
vägar. Värst var dock att man egent-
ligen skulle vallfärda barfota och i
yllekläder, något avsteg från den re-
geln gavs väl om den sjuke inte
kunde göra det.

Nere i Skåne finns en från me-
deltiden mycket bekant vallfarts-
kyrka med offerkälla, S:t Olofs kyr-
ka inte långt ifrån den plats där
man nu har Kiviks marknad. Hit
vallfärdade man för att dricka ur
offerkällan och framme i kyrkan
stryka sig nio gånger med silver-
yxan, som sitter i S:t Olofsbildens
hand. Så har man gjort ända in i
senare tid, ja, än i dag förekommer

Den här målningen av S:t Erasmus
(längst ned) upptäcktes i Linderöds
kyrka i Skåne, då den för ett par år
sedan restaurerades.

denna strykning med yxan. Tusen-
den och åter tusenden har sedan me-
deltiden sökt sin bot i S:t Olofs vall-
fartskyrka. Då man för ett tiotal år
sedan restaurerade kyrkan fann man
massor av bomärken inristade på
pelare av pilgrimer och där fanns
också en inskrift med runor som löd:
"Helge Sankte Ole, bed för mig."

Helgonen "specialister"

De medeltida läkehelgonen hade
var och en sin specialitet då det
gällde sjukdomar. Vi har t. ex.
Sankta Lucia, som botade ögonsjuk-
domar, S:t Blasius som botade hals-
sjukdom, S:t Dionysius som var
åkallad för huvudvärk och S:t Eras-
mus för magsjukdomar. Denna spe-
cialisering grundade sig på innehål-
let i helgonlegenderna, och S:t Dio-
nysius t. ex. skulle ju enligt sin le-
gend ha gått flera kilometer med sitt
avhuggna huvud under armen, det
är därför som han åkallades mot hu-
vudvärk. S:t Laurentius som man
vände sig till vid brännsår hade li-
dit döden på ett halster. Varje hel-
gon var således genom sin legend
bunden till en viss sjukdom eller
lidandegrupp, många gånger fick
detta rätt egendomliga konsekven-
ser.

Det fanns en sak som medeltids-
människan fruktade mer än allt an-
nat — pesten. Mot denna förfärliga
hemsökelse nöjde man sig inte med
att åkalla en eller ett par helgon.
Nej, under digerdöden åkallade man
alla de mäktigaste läkehelgonen i
klump och denna fick då namnet
"Nödhjälpargruppen". Den bestod
av 14 helgon och innefattade bland
annat S:t Göran, S:ta Barbara, S:t
Erasmus, S:t Kristoffer och S:t Se-
bastian, den senare gällde som det
verkliga pesthelgonet.

Granskar man helgonlistorna som
upptar namnen på de helgon som
åkallades vid förlossning och havan-
deskap så finner man att det är im-
ponerande listor. Man kan anta att
det hänger samman med den oer-
hörda dödligheten i barnsäng och
bland spädbarn i äldre tid. Främst
bland de helgon, som skulle skydda
modern vid barnsövd var S:ta Mar-
gareta, som fått Herrens löfte att
hjälpa kvinnor i denna stund.

Om pest och barndödlighet kräv-
de tunga tributer bland befolkning-

S:t Sebastian är pesthelgonet framför andra. Här pinas han med pilar.

en så fanns det ännu en sak som väckte fruktan hos folket — spetsälska. Spetsälskan synes ha kommit till Europa på allvar med korstågen på 1000-talet och mot denna sjukdom åkallades S:t Georg, han som kämpade mot draken. Under medeltiden fanns det 14 spetsälskehospital i vårt land, men man kan nog säga att spetsälskan här aldrig fick den utbredning som var fallet i t. ex. Norge och Mellaneuropa.

Job åkallades mot finnar

Det finns inte något direkt om tuberkulos bland de olika skyddshelgonens specialiteter. Man vet dock att Bernhard av Siena åkallades mot lungsjukdomar, och att Blabina skyddade mot skrofler. Nästan komiskt är det patronat som man tilldelade den stackars Job, han som all världens olyckor föll över. Han åkallades mot bölder, finnar och — under 1400-talets allra sista år — syfilis.

Vad skulle man egentligen göra om man var sjuk och ville anlita ett skyddshelgon? Man skulle naturligtvis bedja till helgonet att detta med sina förböner skulle försöka inverka på Kristus så att han befriade den sjuke från allt lidande. Till hel-

gonets ära tände man därpå vaxljus framför helgonbilden i kapellet eller kyrkan, där en sådan fanns. Naturligtvis kunde man också bränna ljus inne i sjukrummet för helgonet.

Allra effektivast var dock att bege sig på vällärd till en kyrka där man hade någon relik, som bringade bot. Om det t. ex. var fråga om en tand, eller ett ben, så lade man detta i vatten och beströk den sjuka lemmen med detta nu undergörande vatten. I andra fall kunde man tvätta sig vid helgade källor, som antingen troddes hjälpa mot sjukdom i största allmänhet, eller källor vars namn förbundits med ett visst helgon.

Tro och hopp

I protestantiska länder ler man lätt overseende åt dessa helgons förmåga att uppträda som läkare. Men man kan se saken också på ett annat sätt. En sjuk som är absolut övertygad om att hans läkare är den som kan återge honom hälsa och krafter blir i regel lättare frisk än tvivlaren. Då det gäller nervösa sjukdomar betyder tron mycket. Från vårt land har vi ju ett lysande exempel i gamle "Enköpingsdoktorn", som genomförde kurer vilka

verkade som under. I våra dagar samlas tusen och åter tusen vid vissa katolska vällärdsorter, mest vid Lourdes. De under som förekommer där blir underkastade noggrann prövning men det har alltid stått viss strid om vad som är under och inte under. För medeltidens människor måste dock den fasta tron ha givit en styrka, som gjorde dem skickade att överleva pina och plåga i förvissning att läkehelgonen skulle bereda lisa.

Vi måste därför säga att läkehelgonen återgav människan tro och hopp, och vad tro och hopp betyder för sjuka, ja det vet alla som på ena eller andra sättet känt sig förtvivlade och utlämnade åt sjukdomens onda makter.

● FEMMAN

(Forts. fr. sid. 25)

iväg med väldig fart. Jag står där villrådig om hur jag bör göra, men plötsligt får jag syn på en polis som kommer gående på andra sidan gatan. Jag skriker "polis" allt vad jag orkar, och han kommer fram till mig och frågar vad som står på.

— Den där mannen som springer där borta har bestulit mig på fem kronor! skriker jag och pekar på kaféinnehavaren som nu syns försvinna längs gatan med rockskörten flaxande efter sig och med en fart som om det skulle ha gällt livet.

Vi rusar genast efter honom, men trots att han är en man i sextioårsåldern och tämligen fet så visar han sig snabb då det gäller att förflytta sig, och vi har ingen möjlighet att hinna fatt honom. Han är också finurlig nog att kvickt vika in på tvärgator då och då, så att vi ibland håller på att förlora honom ur sikte. Den vilda jakten fortsätter emellertid och folk stirrar förvånade efter oss där vi rusar fram. Men så till slut ser vi hur kaféinnehavaren plötsligt slinker in i ett hus ett stycke längre bort.

När vi kommer fram upptäcker vi att dörren han gått in genom leder till en kontorslokal. Dörren är också olåst och då vi kommer in ser vi en lång korridor med en dörr och en glasvägg på ena sidan. Innanför glasväggen ser vi kaféinnehavaren. Han stirrar på oss med en förvånad och skrämde uppsyn, och då vi knackar på dörren gör han en avvärjande gest som betyder att vi skall vänta. Det hela förefaller mig i högsta

(Forts. sid. 33)

KLINGSTA SPÄDBARNSHEM

Klingsta spädbarnshem i Danderyd, som ägs av Stockholms läns landsting, har ett mycket vackert läge. Hemmet har plats för 28 barn i åldern nyfödd—ett år. Personalen uppgår till 14 man — eller rättare sagt kvinnor.

Det är kul att vara barfota, då man leker.

Måste jag verkligen sova middag just nu?

Aptiten är god, när man får äta så bekvämt på systers arm.

Tänk så skönt det känns, att få lite torrt på sig...

Vad har dom för sig därborta, mäntro?

Foto: KARL H. HERNRIED

UPPFINNINGEN

Novell av
GEORG STENMARK

Ingen som bara ytligt betraktade den lilla järnvägsstationen kunde föreställa sig annat än att de bästa förhållanden rådde på platsen. Allting verkade så idylliskt på något sätt. Det vitmålade tvåvånings stationshuset var omgivet av välskötta blomsterrabatter och den fåtaliga personalen tycktes ha all orsak att trivas. Ändå rådde här en dov och ondskefull stämning som långsamt förgiftade inte bara stationsområdet utan även den kringliggande orten.

Det var inte heller så lätt att komma underfund med hur saken låg till. Man fick lov att vistas en längre tid i trakten, prata med folk, ta en pris snus när det bjöds och gärna dröja sig kvar i handelsboden borta vid järnvägsövergången för att lyssna till det som berättades. Då fick man så småningom veta ett och annat som hörde till ämnet. Man fick höra berättas om den snart sextiofemåriga stinsen som styrde sin station och sina underlydande, ett trafikbiträde och två stationskarlar, med järnhård disciplin. En överordnad av den gamla skolan som aldrig talade med personalen annat än i frågor som rörde tjänsten. Aldrig ett personligt tonfall — utom när talet kom in på Anderson, "Pumparn". Då åtföljdes orden alltid av ett försmädligt hågrin som de andra pliktskyldigast måste instämma i om de inte ville råka i onåd. Anderson skulle oskadliggöras — på den punkten var stinsen obeveklig och denna lidelse var så stark att den nästan gav honom mänskliga drag.

Pumparn hade till huvuduppgift att sköta vattenpåfyllningen till de ånglok som ännu trafikerade denna linje. Om hans övriga skyldigheter rådde däremot större oklarhet. Man

visste om att han vägrat befatta sig med rengöring av väntsalen och vintertid snöskottning ute på bangården. Stinsen hade vid ett tillfälle, efter en häftig ordväxling inne på expeditionen kört ut honom som en hund. Det påstods att Pumparn hotat dränka stinsen borta i pumphuset och att stinsen i vredesmod slagit Pumparn i ansiktet med käppen.

Båda var lika envisa, lika oförsonliga.

— Anderson är inte riktig, fastslog stinsen med ett elakt leende, och då tänkte han närmast på den uppfinning som alla visste att Pumparn sysslade med: en metod att förse ångloken med vatten under gång, utan att de behövde stanna vid stationen.

— Pumparn är tokig, sa bönderna, men då tänkte de istället på hans övermod att trots klimat och naturliga odlingsförhållanden på platsen. Pumparn hade anlagt en liten trädgård på mark som han arrenderat av järnvägen och där odlade han med framgång både meloner och tomater. Själva kunde bönderna nätt och jämt få kornet att växa. Pumparn reagerade genom att ännu tydligare visa sitt förakt både för stinsen och för alla "bonnjävlar" som ingenting visste om jorden och dess möjligheter. Men han — Anderson — skulle nog visa vad han dugde till.

— Pumparjäveln kommer att bli tokig och hamna på dårhuset! Det var denna vetskap som skänkte en

smula glans och spänning åt en annars ganska enformig tillvaro. För ungdomen var det som att gå och vänta på en rafflande film, mycket mera eggande än de gamla utnötta tillställningarna kring midsommar och nyår. Att se en människa bli skvatt galen måste väl vara något mycket förmer än de beskedliga avskedsscener som utspelades nere vid stationen när någon gav sig iväg till Amerika.

Småpojkar i trakten som inte kunde dölja sin förväntan lika bra som de äldre hade redan börjat stjäla meloner ur hans trädgård och undrade otåligt hur länge det skulle dröja innan de kunde förfoga som de ville över landen.

Men Pumparn var seg. Visst hade han börjat tala lite högre för sig själv än han tidigare gjort och visst syntes det blåvita löddret kring hans mungipor tydligare än vanligt, men därifrån till att bli galen...

Hans förakt för de andra blev bara starkare och ibland spottade han långa tobaksstrålar bort mot stationshuset. Samtidigt fortsatte han oförtrutet att arbeta på sin uppfinning.

— Anderson ska tamefan visa dom, väste han. Dom ska bli överflödiga...

Från början hade väl denna uppfinning som Pumparn sysslade med varit ett uppriktigt menat försök att förbättra järnvägsdriften, men efterhand som han bara mötte hån och missaktning förvandlades hans goda avsikter till ett sätt att ta hämnd på sina fiender. — Dom ska bli överflödiga varenda en... stationen kan dras in... tågen behöver

inte stanna för att ta vatten... bonnjävlarne kan ta häst och vagn när dom ska resa... Anderson skulle nog visa vad han kunde...

Det dröjde ända in i mitten av juli innan Pumparn blev färdig med sin uppfinning. En ovanligt het och solig söndag vid tvåtiden klädde han om till sina bästa kläder för att gå fram till station och visa dom. Men först skulle han gå ned i trädgården och göra ett sista försök med modellen till uppfinningen som han gillrat upp mellan ett par stolpar.

— Visst! Det fungerade perfekt. Flera vattenfyllda tråg placerade efter varandra över spåret. När loket passerade öppnades automatiskt bottenluckorna och vattnet störtade ned i lokets behållare. Nu skulle stinsjäveln få se...

Skyndsamt började Pumparn gå i riktning mot stationen. Till det yttre föreföll han samlad men en hektisk rodnad på kinderna förrådde att han var i stark upphetsning. Några pojkar som iakttagit honom i trädgården skyndade före fram till plattformen och ropade ivrigt: Nu har Pumparn blivit tokig!

Var det verkligen möjligt? Stinsen visste inte om han skulle våga tro på budskapet. I så fall skulle

hans innersta förhoppning uppfyllas. Anderson skulle försvinna från stationen och många års otrevnad skulle få ett slut...

Men det var kanske bäst att vara beredd på allt. Han stramade upp sig där han stod med ryggen mot ställverket och kramade hårdare om flaggkåpan. Ett tåg skulle just komma och som vanligt vid denna tid på söndagarna hade ortsbefolkningen i stor utsträckning sökt sig ned till stationen.

När Pumparn närmade sig tystnade alla samtal. En rysning av förväntan gick genom hopen när den ensamme fanatikern med egendomligt febriga ögon gick rakt fram mot stinsen som avvärijande höjde kåpan.

— Har jag inte sagt att Anderson ska hålla sig borta från stationen?

Pumparn bara skrattade hysteriskt samtidigt som han väste fram: Nu är det färdigt! Ni kan flytta åt helvete... Tågen kommer inte att stanna här i fortsättningen... Begriper ni! De ska Anderson bli man för... Längre kom han inte förrän stinsen avbröt.

— Anderson är inte riktig — och nu ska jag tala om för Anderson nånting. Den här linjen kommer att elektrifieras nästa år och då behövs

Pumparn tjöt hela tiden som ett djur...

det ingen pumpare längre — fattar Anderson det? Anderson kan försvinna!

Stinsens ord föll som piskrapp. — Anderson vet väl att han ingen pension får? Och trädgården får Anderson lämna tillbaka för där ska byggas en transformatorstation!

Det där med trädgården blev för mycket för Pumparn. Skulle han tvingas bort från sina kära odlingar... Nånting gick sönder inom honom. Han började darra.

Underligt nog var det en liten 7—8 års pojke som först varskodde om vad som höll på att ske. Han hade oavvänt iakttagit Pumparn och sett hur hans blick plötsligt stelnade medan löddret skummade fram ur mungiporna.

— Nu blir Pumparn tokig! ropade den lilla pojken och sprang bakom ställverket för att gömma sig. I samma ögonblick hördes ett vanvettigt ylande samtidigt som Pumparn kastade sig över stinsen för att strypa honom.

De tio minuter som striden varade kommer aldrig att gå ur minnena. Pumparn tjöt hela tiden som ett djur och gjorde oupphörliga försök att komma åt strupen på sin fiende. Det lyckades inte, men det behövdes tio starka karlar för att övermanna honom och när landsfiskalen med sjukvårdare anlände var stinsen så sönderriven att han måste bäras upp till sin bostad en trappa upp i stationshuset.

Pumparn var mycket stilla när man förde bort honom, nästan apatisk.

Ill.: Gunnar Persson

"Dom ska bli överflödiga varenda en. Stationen kan dras in..."

AV RÄDSLÅ

Novell av ERIC PETERZON WALLO

Till storstaden hade han längtat under de mörka vinternätterna. Legat vaken och tänkt vackra tankar om allt han kunde göra i staden, om alla möjligheter som öppnade sig bara han var där... Men hur hade det blivit? Just ingenting av det han drömt, det storslagna och övervåldigande slog in. Drömmarna var bara tankar, kanske vackra visioner om en utopi, tankar som kom och gick; som inte hade någon fast punkt i tillvaron, den rejåla verkligheten.

Och nu...!

Han ville inte ta nederlaget. Han orkade inte erkänna att staden inte varit så som han tänkt sig.

Inte så mycket för kamraterna där hemma som för föräldrarnas del. De hade sagt, att han nog skulle komma att ångra sig... Men vad hade det betytt då? Ingenting, ingenting utöver det löje han känt och tänkt. Då, när han tog steget in i den brusande storstadjungeln, hade han trott sig veta hur det var, hur allt skulle bli...

Men hur hade det blivit?

(Det fanns ingenting som han hatade som ensamheten, den ensamhet som steg honom till mötes i gränderna, som stod på lur bakom varje husknut och bara väntade på att få sluka honom hel. Tillintetgöra det

han hade kvar. Den lilla gnista av liv, som han kämpade för att få behålla... Den glädje, som han kunde finna var den som fanns att köpa på hel eller halvbutelj...)

Nu hade han lärt sig.

Först hade det varit det mörka, illaluktande papperslagret. Sen fabriken med sina hundrade larmande maskiner och nu...

Han slog bort tanken som något oväsentligt men det var som förgjort. Han kom inte ifrån, att han misslyckats; att han blivit en del av det som han förr sagt mindre vackra saker om. Nu kunde han bara ta emot, buga sig under "knutpiskan" som slog hårt och obarmhärtigt.

Men att erkänna...

Steget från byn till storstaden var kort. Tillbaka var det flera hundra mil, kanske tusen år av vandring i ett kaos, som han inte helt kunde erkänna — mera anade som något mycket påtagbart.

Och han visste att han aldrig skulle orka. Han var inte av den sorten som steg ut och vågade... Hoppet från trampolinen var något annat än det han tänkt.

"Inte ett hopp över glittrande vatten i sommarvarma dagar. Det var ett hopp från det oväsentligas värld

Han märkte att det var kallt,
att vinden sökte...

in i en atmosfär där allt betydde så mycket. Till och med de små tingen kom att betyda mer än de stora vackra orden och gesterna..."

Att våga var att vinna men för att våga måste man ha mod, mod att stiga ut i en värld som var full av grymhet och förtal. Förr i tiden hade det varit enklare, lättare att vinna gehör för en åsikt, men i dag... Då trodde alla, nästan alla, att staden var paradiset som man måste lära sig att älska för att kunna fortsätta leva. Det var därför gårdarna började stå öde...

Eller var det av ett annat skäl? Rädslan för det tunga, bundna arbetet?

Kanske! Sådant visste man inte på förhand. Allt i livet kom liksom på efterkålken...

Han märkte att det var kallt, att vinden sökte sig upp genom gränderna; att den var kall, bet vasst genom kläderna; att liksom ingenting förmådde skyla den ömklighet som frös. Och han längtade efter en enda liten fimp...

Han drömkände hur det var att dra ett djupt bloss på den lite blöta fimpen, drömtänkte röken som sökte sig ut genom hans mun och det blev med ens som verklighet. Det var faktiskt som om tankarna förmådde skapa en cigarett. Som om han lyckades övervinna verkligheten och dikta en liten...

En fimp... fortsatte tankarna att mala och det blev medvetet för honom, att det inte var så långt borta att slå in rutan i tobaksaffären som

Han såg gården, igenkände husen på ett nästan barnsligt sätt,
men utan tårar.

han tänkt sig och det blev klart, att de som gjorde brotten i själva verket kanske inte menade så illa. Det var bara deras behov av att äga något, att få något som de kanske bara för en kort stund fick kalla för sitt...

Men kunde det räcka? Var människan verkligen nöjd med att bara äga något för någon kort stund? Han betvivlade det. Staden födde inget tillfälligt begär. Den gav merbegär och det var det som var farligt. Då var det så lätt att falla, att treva sig fram till att börja med på den väg som obönhörligen gick till fängelset... Men var det där han hade något att vinna, en mening för sina tankar, sitt liv? Han trodde det inte?

— — —
Mor, far och syskonen, fortsatte tanken sin sömntrötta gång. De hade sitt och han...? Det var inte mycket han kunde visa upp som sitt eget. Mest var det lånegods, ting som han på ett eller annat sätt lyckats komma över, och här stod han nu i portgången i gränden och väntade på det ouppnåeliga!

Han brukade kallas för lat hemma. Ibland, om det var någon som var finkänslig, sa man, att han drömde, att han nog borde ha studerat. Och det var ju så lätt att säga, men han visste vad det var. Han ville bara leva, leva så som han tänkte sig att många människor levde och nu hade han fått den erfarenheten till de många andra.

För att kunna leva som han begärde måste han arbeta under många och långa år...

Då var det kanske ändå enklast att försöka göra brottet! Men det kunde kosta så mycket, kunde kosta flera år av hans ungdom... Det ville han inte betala som pris för ålderdomens trygghet, liv på krogar och hotell.

Men kanske han ensam kunde finna en annan väg ut ur eländet; en väg som kunde accepteras av alla andra...

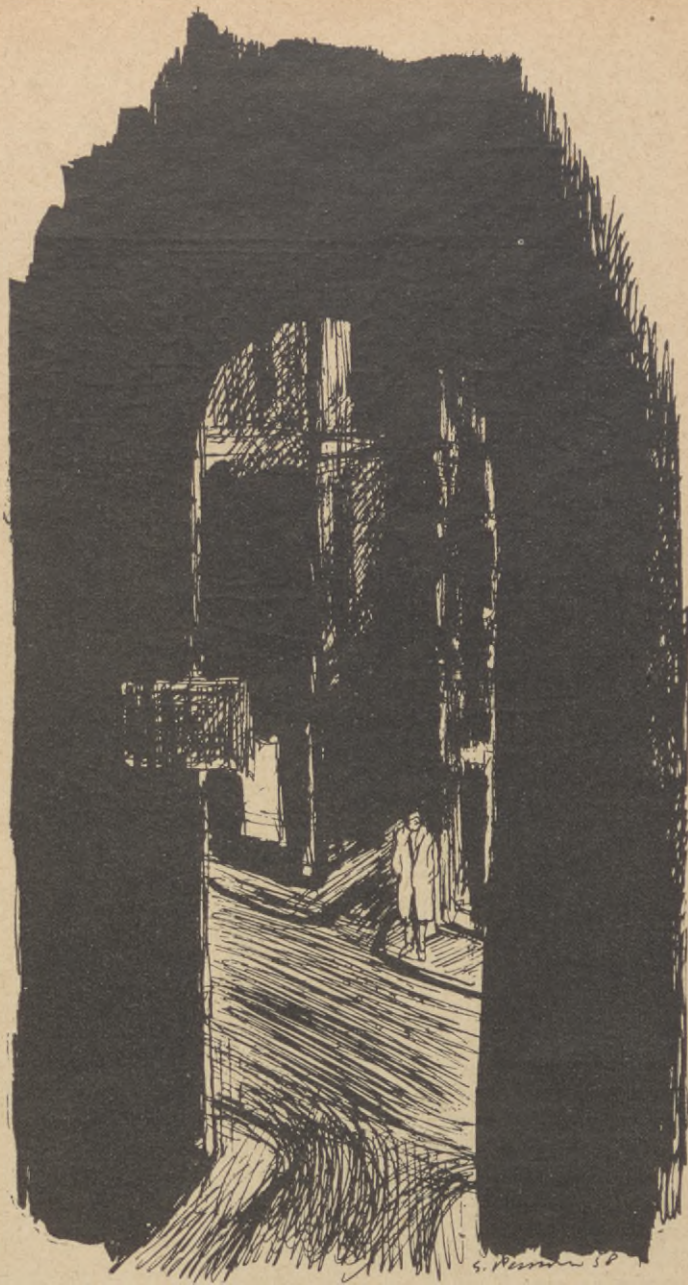
Men han visste fullt medvetet, att det inte lät sig göras. Människan måste göra något för att få något...

Det var arbetets lön, så att säga!

Utän att han själv tänkt på det hade han börjat gå neröver gränden och tagit av på vägen utåt...

Ut, föll en hastig tanke in i hans hjärna. Ut ur detta som föll som ett fiskgarn över hans gestalt, ett nät

*Där var grändens
ensamheten,
där stod den
tomma glädjen
på lur och
väntade...*

som enbart ville binda och förgöra...

(Men han ville inte, orkade inte...)

Nyss hade han tänkt, att han inte orkade ta steget ut. Nu gjorde han det utan att vara fullt medveten om det och på något sätt var han tacksam mot försynen, som lät honom gå utan att tänka klart. Men ändå var det svårt. Han visste att det fordrades mod att ta steget fullt ut. Att börja var enkelt. Det hade han gjort många gånger — men under vilka förutsättningar?

De hade alltid varit sådana att han inte kunnat ta emot dem som fullt riktiga; kanske ingen annan heller.

Han formligen kände hur vägen, den smala slingrande byvägen tog

sig fram mellan åsarna och under de mörka granarna. Och egendomligt nog upplevde han inte känslan av trygghet som annars den erfar som återvänder...

Granarna liksom hotade, stod som trolltyg och väntade på att få jaga honom ut ur sitt rike.

Och ändå var det så långt hem.

Hem...

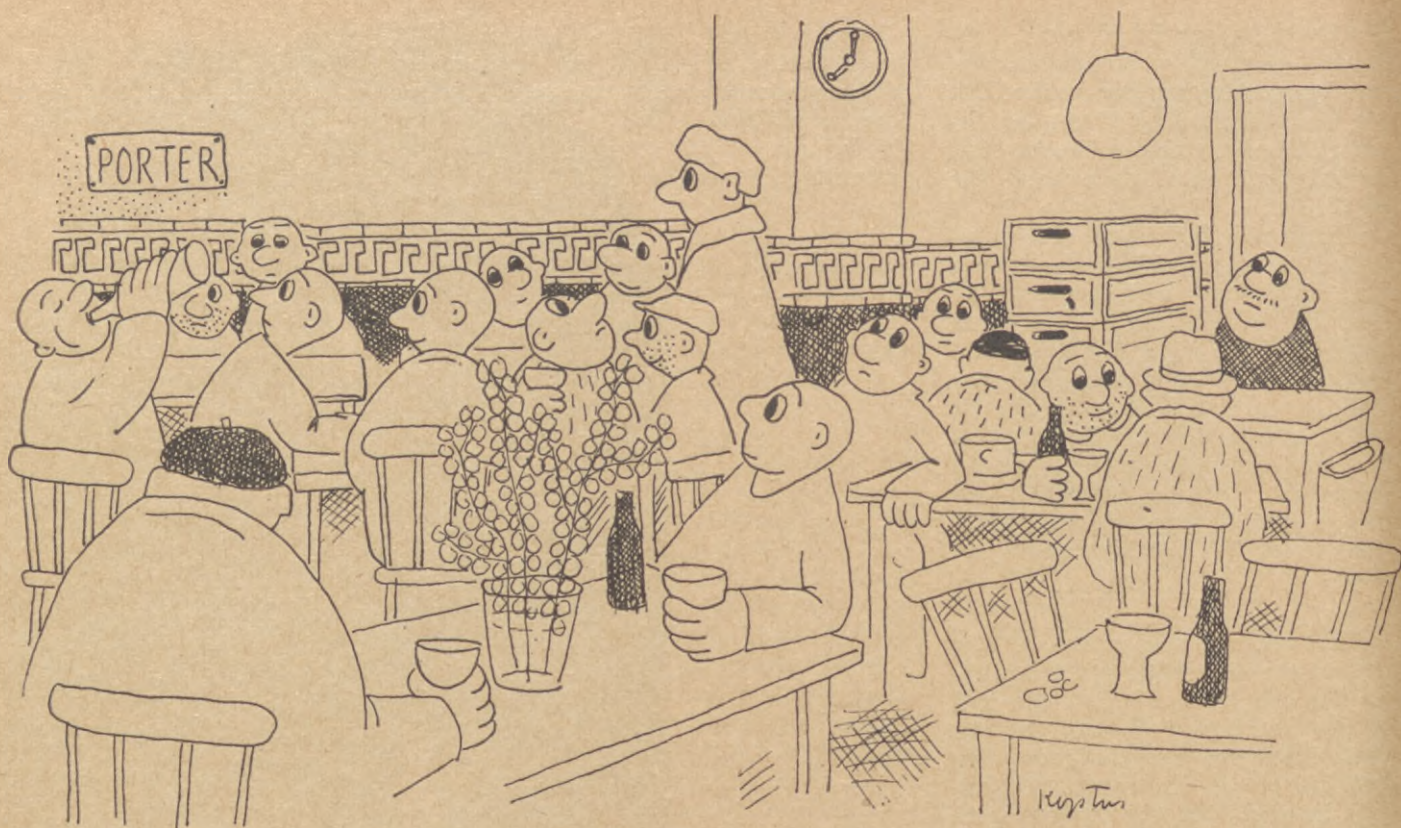
Det var dit han skulle — men hur skulle han orka? Det var dagar, det var nätter för att nå målet och sen återstod det stora, det tunga...

Att erkänna!

— Jag har misslyckats!

En kort bit återvände han mot staden men ångrade sig igen och lät stegen gå hemåt. Det fanns en brinnande längtan, en nästan grå-
(Forts. sid. 28)

FEMMAN

Jag har gått in på ett ölkafé. Jag sitter där vid ett bord inklämd bland massor av människor. Det är grova och robusta typer. Det talas också ett grovt och robust språk här inne. Man svär och spottar och slår nävarna i bordet. Man är storvuxen och bredaxlad eller åtminstone låtsas man vara det. Man måste hålla stilen, så att säga. Ja, jag har märkt att stilen är sig lik på alla ölkaféer och nu sitter jag här och grubblar över vad det kan bero på, om det kan bero på ölet eller på människorna. Men hur jag än grubblar så kan jag inte komma till någon klarhet angående saken och jag ägnar mig i stället åt att lyssna till det väldiga sorlet här inne. Att uppfatta något av vad som sägs i detta kaos av röster är omöjligt och det är heller inte meningen. Är man på ölkafé ska man bara lyssna på sorlet.

Och som sagt nu sitter jag här och lyssnar och ser mig omkring. Luften här inne är så tjock av tobaksrök att man skulle kunna skära den med kniv och det känns en unken och kvalmig lukt som kommer från ölskvättar, kropparnas utdunstningar, och matoset från köket. Jag

Berättelse av EMANUEL ARONSSON

ser hur servitrisen kilar fram och åter mellan borden med ölfaskor, tar betalt vart efter, och skäller då och då på någon av gästerna. Varför hon skäller kan jag inte utrona, men av vissa typer att döma förstår jag att det är nödvändigt. Hon ser dessutom ganska trevlig ut trots att hon verkar vara arg och rivig utav sig. Hon är lång och blond och ser ut att vara i trettioårsåldern.

Längst bort i lokalen kan jag se kaféinnehavaren där han sitter bakom en disk. Han ser ut att vara i sextioårsåldern. Han är tämligen fet och är flintskallig och har ett par vita mustascher som spretar ut på ett besynnerligt sätt precis som svinborst. Han håller hela tiden ett vakande öga över lokalen för att se efter att allting går rätt tillväga och då och då växlar han ett ord med servitrisen.

Jag lägger märke till en man som sitter vid bordet strax intill mig. Han ser ut att vara så där i femtioårsåldern. Han är klädd i skinnväst och har ett grovhugget ansikte och en misstänkt röd näsa som skvallrar om sin ägares flitiga umgänge med John Finkelman. Han är dessutom en aning berusad, men tydligen inte värre än att han får sitta kvar. Jag förstår att han är stamgäst här på kaféet, för han samtalar ibland med servitrisen då hon går förbi. Det märks tydligt hur han försöker ställa sig in hos henne så att han inte skall bli nekad servering, och efter varje sådant samtal sitter han och ser sig omkring med självbelåten min.

Vid ett tillfälle vänder han sig till mig och förklarar att hon är en alltidens böna, en som går att snacka med. Jag nickar instämmande, men då jag märker att han vill fortsätta samtalet vänder jag mig bort. Jag vet inte om det beror på hans utseende eller hans sätt att ställa sig in hos servitrisen, hur som helst så tycker jag inte om honom. Han envisas emellertid att få igång ett samtal och jag ser till slut ingen annan

råd än att jag måste bryta upp och ge mig iväg. Men först tar jag fram min portmonnå för att räkna mina pengar. Jag har nu den egenskapen att jag allt som oftast brukar räkna mina pengar. Jag upptäcker att jag har en femma liggande bland växel-pengarna och jag beslutar mig för att stoppa den i plånboken. I samma ögonblick hör jag mannen i skinn- västen säga.

— Den där ska du ge servitrisen, och utan att jag hinner fatta hur det har gått till har han plötsligt näppat till sig femman och rest sig från bordet. Jag blir så häpen att jag inte kan få fram ett ord. Jag bara sitter där och stirrar på mannen då han går fram till servitrisen som just nu befinner sig borta vid disken hos kaféinnehavaren. Till min lättnad märker jag dock att så väl hon som kaféinnehavaren har märkt tilltaget, och då mannen lämnar henne femman nickar de åt mig med ett leende. Ja, det hela är naturligtvis ett skämt, men jag skummar av raseri där jag sitter och jag tänker att jag skall nog ge mannen en ordentlig avbasning då han kommer tillbaka. Men till min förvåning ser jag att han går och sätter sig bredvid ett gäng i andra ändan av lokalen. Nå, ja, det kan ju göra detsamma med mannen. Huvudsaken är att servitrisen kommer tillbaka med min femma. För naturligtvis får jag min femma tillbaka.

Jag sitter där och väntar och jag ser hela tiden på servitrisen. Jag följer med blicken varje hennes rörelse, men hon visar inga som helst tecken på att komma. Runt omkring mig hör jag det väldiga sorlet. Det irriterar mig och gör mig nervös, ty nu gäller det att få tillbaka femman. Jag blir allt otåligare och vore det inte så att jag skämdes för att visa mig misstänksam så skulle jag omedelbart gå fram till servitrisen och be henne att få min femkronorssedel tillbaka.

Tiden går emellertid och det börjar närma sig stängningsdags. En efter en av gästerna börjar troppa av och snart är det bara jag kvar i lokalen. Och nu. Nu äntligen kommer servitrisen.

— Hör ni, säger hon. Nu får ni lov att gå för vi skall stänga. Jag reser mig och ser förvånad på henne.

— Ja, men jag skall väl ha tillbaka min femma först, säger jag.

— Vilken femma, säger hon och ser oförstående ut.

— Jo, femman som den där karln i skinnvästen tog ifrån mig och gav åt er, säger jag.

— Ni pratar i nattmössan, ge er iväg, utbrister hon förargat i det hon vänder sig om och går bort till kaféinnehavaren. Hon samtalar med denne en stund, och sedan försvinner hon ut i köket. Under tiden märker jag hur kaféinnehavaren blänger ilsket på mig.

— Hör ni där borta! skriker han. Var så vänlig och packa er iväg. Vi skall stänga. Men nu är jag ursinnig och jag går genast fram till honom och förklarar att jag inte tänker gå förrän jag har fått tillbaka min femma. Han ser på mig en stund med illvillig uppsyn och så säger han:

— Hör ni, stå nu inte här och bråka utan packa er iväg, har jag sagt.

— Jaså, är det på det viset! utbrister jag ursinnigt. Då ska ni få se på annat. Jag ska hämta polis. Det här tänker jag inte finna mig i.

Jag fick en påse med ruttna äpplen.

Jag är redan i dörren och skall just till att gå ut då jag hör honom ropa på mig att komma tillbaka. Vi kunde väl diskutera saken menade han. Jag behövde väl inte ta det så häftigt. Jag ser att han är nervös. Den vita mustaschen darrar och han klipper oroligt med ögonen. Jag går fram till honom och upprepar än en gång att jag vill ha tillbaka min femma, och jag ser hur han börjar vandra fram och åter bakom disken som om han funderade på något. Vi är alldeles ensamma i hela lokalen och från köket hörs inte ett ljud, och jag förstår att såväl servitrisen som den övriga personalen har gått hem för kvällen.

Så ser jag hur han plötsligt lutar sig ner bakom disken och tar fram ett vitt paket. Han räcker mig paketet och säger:

— Ta det här i stället så är vi kvitt sedan. Jag vecklar upp paketet och finner att det är en påse med ruttna äpplen. Jag stirrar förbluffad på mannen och undrar om han driver med mig eller om han menar allvar.

— Vad vill det här säga! skriker jag ursinnigt. Ruttna äpplen. Vad skall jag med dem till.

— Nå, nå, ta inte i så häftigt, säger han i det han sträcker fram händerna i en sorts lugnande åtbörd. Låt oss diskutera saken. Jag skall följa med er ut. Han kastar på sig rock och hatt för att lämna kaféet. Mannen förbryllar mig i högsta grad och jag undrar vad som nu skall ske. Men jag tänker inte släppa honom förrän jag har fått tillbaka min femma, och så fort vi kommer ut på gatan ansätter jag honom på nytt.

Till en början verkar det som om han försökte slingra sig undan och prata bort det hela, men så till slut tar han fram sin plånbok. Han bläddrar bland sedlarna en stund och så ser han på mig med en besynnerlig grimas och säger:

— Tyvärr har jag ingen växel. Jag har inte mindre än en hundralapp. Jag påpekar för honom att det går mycket bra att få växlat i en tidningskiosk som ligger på andra sidan gatan. Han grinar surt då han hör detta. Men nu har han inget val. Nu är han ställd mot väggen.

Så fort vi kommer fram till tidningskiosken lutar jag mig ner mot luckan och säger till expediten att vi skulle vilja växla en hundralapp. Men i samma ögonblick märker jag att kaféinnehavaren rusar

(Forts. sid. 17)

EN HJÄLTES HEMKOMST

Novell av
GUNNAR LOBRÅTEN

Polis Blom höll just på att spisa middag. Revbensspjäll var det bästa han visste. De korta, kraftiga fingrarna höll stadigt och han blev blank i mustaschen när han gnagde.

— Använd kniv och gaffel, sa hans hustru och smällde med underkänen som en sax.

— I fält. . . sa Blom som var gammal gardist men numera stans ende patrullerande konstapel.

— Du är inte i fält nu, sa hustrun. Du sitter vid ett dukat bord.

Blom tog till kniv och gaffel. Benen med kött på slank undan i den feta såsen. Han förföljde dem tapert uppåt tallrikskanten.

— I fält, när man låg ute, gällde det inte kniv och gaffel, sa han men höll fingrarna borta.

Hans hustru trädde opp honom på en vass blick. Han satt som en fjäril, nej, som en skalbagge, på en knappål. Han teg och höll sej till kniv och gaffel. Hustrun sa heller ingenting.

Telefonen ringde.

Blom tog ett tag med avigsidan av handen över mustaschen.

— Du har servett, sa hustrun som tjänat i bättre hus innan.

Blom reste sej, lite tung i byxbaken, med något av en björns gång vaggade han fram till tjänsteapparaten på väggen. Hans krumma fingrar grep försiktigt om luren och varsamt satte han den till örat.

— Konstapel Blom, sa han med fast röst och undvek att se på hustrun. — Ja, överkonstapeln. Javisst, överkonstapeln. Mäsamma, överkonstapeln.

Han gjorde ställningssteg innan han la tillbaka luren, så vände han sej till hustrun och spände ögonen i henne.

— Det är tattare i stan, sa han med en ton som om han sagt: Darr kvinna!

Han fick i fart ner uniformsrocken från kroken innanför dörren och trädde den på sej.

— Maten? undrade hustrun.

Han gav henne en blick full av förakt.

— Det är lindbergare, sa han bara och då borde hon veta.

— Jag halka, sa Blom generat.

Tattare var farlighet och knivskärning på den tiden. Lindbergarna var de värsta. När de kom till stan gick djungeltelegrafan. I ett nafs visste alla det och i köksfönstrens utsikt mot livet blänkte käringars och ungars ögon ängsligt. Man tog in sin avkomma från gård och gata och bakom rutor och fönsterblommor byggde man barrikader; hederligt folk behövde väl ingenting frukta.

Polisen blev stans hjälte.

Blom var polisen. Den gamle överkonstapeln som satt på vaktkontoret nere vid torget och vätte i byxorna så snart nånting hände räknade ingen med. Det var Blom som skulle göra't.

— Galoscherna! skrek hustrun efter honom när han var ute i farstun. Han gick tillbaka in och stack fötterna i de blanka fodralen. Hustrun hade redan börjat duka av.

— Var försiktig, sa hon genom porslinsskramlet utan att se på honom när han för andra gången var på väg ut genom köksdörren. Han stannade ett ögonblick på tröskeln, växte till en fältherre i den svarta rocken med den blanka knappraden.

— Pytt! sa han. Såna där har man väl hampat förr.

Det var ganska folktomt på gatorna. När det var tattare i stan höll man sej helst inne. Blom gick mitt i gatan. Med säkra steg. Han visste att det satt beundrande ögon i fönstren som följde honom, men låtsades inte om det. Man gör sin plikt! Vid trottoarkanten låg snövallarna smutsgula. Blom gick mitt emellan dem, som en anförare inspekterande sina trupper. Han slängde lite med batongen och slant då och då med hala galoscherna.

På torget höll Perspelle på att skotta. Det var en liten krum gubbe som tittade i kors och tyckte om öl.

— Har du sett till dom? sa Blom. Perspelle vilade på skovelv.

— Dom håller till nere vid stallet på Hanssons gård, sa han och tittade åt höger och vänster på en gång.

— Där ska dom inte bli gamla, sa Blom.

Han fortsatte ner över torget till polisstationen. Att ta den vägen tjänade inte mycke till. Av den gamle överkonstapeln hade han inte mycke hjälp att vänta. Men det

skulle gå till så. Ett formellt rådslag måste hållas, åtgärder som skulle vidtagas måste bestämmas. Överkonstapeln var i alla fall överkonstapel. An så länge. Och det där med överordnad och underordnad kände Blom till vikten av sen tiden vid regementet. Han stampade av sej snön innan han klev in. Det var varmt som i en bastu. Kaminen i hörnan lyste med röda ögon och glödhet mage. Överkonstapeln hade bland mycke annat blodbrist och frös lätt. Bakom skrivbordet satt han, liten och klen i en tjock hemstickad ylleväst.

— Nu Blom, nu är det färdigt igen, sa han. Lindbergarna är här, en fyra, fem stycken med hästar och fruntimmer. Folk klagar. Dom är rädda. Vi måste köra iväg dom från stan. Eller sätta in dom.

— Ja, överkonstapeln, sa Blom, som visste hur man uppträdde i uniform.

— Försök få iväg dom. Jag vill inte ha hit dom, gnällde överkonstapeln.

Det krefsade på dörren. En grabb med stora öron stack in huvet:

— Tattarna, flåsade han. Dom slåss på Hanssons gård. Dom har knivar.

Blom fick bråttom.

— Jag ger mej iväg dit mäsamma, sa han och böjde batongen.

— Ja, ja, sa överkonstapeln. Försök få iväg dom.

Med pojken hack i häl sprang Blom snett över torget, sen vek han in på Storgatan, svängde ner vid Fiskhandlarns hörna och sneddade över mot handlar Hanssons stall. De hala galoscherna slank i halkan, men Blom höll sej på fötter. Han viftade med batongen och flämtade. I gårdsporten stannade han upp. Över planen fram mot stallet gick han mera tveksamt. Vid ett par slädar med förspända hästar och ett par löshästar bundna bredvid höll tattarna till. Fyra karlar, ett fruntimmer och en jänta. Högljudda var dom förstas, men något slagsmål kunde Blom inte få det till. Dom höll just på att äta. Korv, bröd och brännvin. Fast — hade dom inte börjat slåss skulle dom väl snart göra det. Bättre stämma i bäcken än i ån. Slagsmål brukade följa med tattarböser. En gång skar dom ihjäl en dräng strax söder om stan.

— Hallå där, skrek Blom.

En karl reste sej opp i närmaste släden. Det var en kraftig tvåmeterskarl i rock med skinnkrage och

pålsmössa. Lindberg själv. Blom kände igen honom. Stark som attan och...

— Hej på dej din runda ruda, vad skriker du för, hojtade han. Kom hit istället ska du få en sup.

Han klev ner ur släden och gick emot Blom, Lindberg själv.

— Välkommen i vårt muntra lag, sa han och dunkade skrattande Blom i ryggen.

— Låt bli det där, sa Blom. Rör inte polisman i tjänst.

Lindberg exploderade i ett rungande skratt som ekade mellan stallväggarna. Hela hans stora kropp skakade. — Rör mej inte! Har ni hört pojkar. Han höll sej för magen och skrattade tills tårarna blänkte i ögonen. Rör mej inte...

Konstapel Blom tyckte om revbensspjäll.

Blom blev arg. Mitt i all rädsla blev han tvärarg. Han hytte med batongen och skrek.

— Ni får ge er iväg från stan. Mäsamma.

— Vad hojtar han för, sa nån i släden.

Lindberg hade under tiden huggit tag i batongen som han höll i ett järngrepp.

— Vifta inte så där. Det irriterar mej, sa han.

— Släpp, skrek Blom och slet i batongen.

— Han stör ju friden i stan, flinade en av karlarna i släden.

— Vi får väl ta honom med utanför stan då, sa Lindberg.

— Opp på skogen, sa nån i släden.

— Och skära'n, sa en annan.

Blom kämpade för att bli fri, men Lindberg hade slagit armarna om honom och de andra rusade till. Alla skrattade och Bloms sprattlande hjälpte honom föga. Snart låg han på botten i en av slädarna och Lindberg satte sej grense över honom.

— Vi skär'en lite, sa nån och låtsades ta åt kniven i bältet.

— Vänta tills opp på skogen, sa en annan.

— Men bara lite, sa den första.

Pojken med de stora öronen drog sej baklänges ut genom gårdsporten och höll nästan på att bli kullkörd när slädarna med gnisslande medar svängde förbi. Hästarnas manar flög och i rasande fart bar det iväg nerför gatan och ut mot tullen.

Pojken la benen på ryggen och sprang till polisstation.

— Tattarna har tagit Blom, dom skär'en på skogen, flämtade han.

— Å herre jesses då, sa överkonstapeln och råkade i olycka.

— Tattarna har tagit Blom och skär'en på skogen!

Ryktet löpte. Skräcken spred sej kall i stan. Man kom ihåg drängen som fått sätta livet till för några år sen. Mödrarna räknade åter så de hade alla ungar inne. Man låste köksdörrar och höll sej borta från fönstren. Nästan som när åskan gick. Det låg mord i luften. Och skräck. Männen svor. Och några av de modigaste samlades nere på polisstationen.

— Vi måste göra något, sa de.

— Ack ja, något måste göras, sa överkonstapeln som bytt byxor i rummet bakom.

En sammanbiten och beslutsam liten grupp trängdes kring skrivbordet.

— Vi får ge oss efter dom, sa nån.

— Dom har knivar, sa en annan.

— Kan inte hjälpas. Tänk på Blom...

— Vi måste skaffa hästar och slädar.

I skymningen ute snöade det. Det hade börjat blåsa också. Vinden drev flingorna snett ner genom skenet från gatlamporna och kyrktornets svarta topp försvann uppe i mörkret.

Hos åkare Bång fick man hästar och slädar och den tappra skaran med överkonstapeln bredvid Bång på sittbrädan i den främre släden gav sej iväg. Vapen av diverse slag, yxor och påkar och vad man fått tag i, hölls fast i hårda nävar. En blodig hämnd skulle utkrävas för

mordet på Blom. Den tappra polisen Blom, som ensam och orädd gått emot packet och stupat på sin post, blivit skuren till döds uppe på skogen.

— Kör då, Bång skrek nån.

Men fast Bång använde piskan blev det ingen tattarefart på förföljarnas slädar. Med möda drog hästarna sina tunga lass. I en uppförsbacke fick några av karlarna hoppa av och skjuta på. Nerför kunde de åka med igen.

— Månntro hur långt de har kört, sa överkonstapeln och frös i kvällen.

— Vi har inte åkt långt stycke än, sa Bång.

Framför dem löpte vägen vidare genom den ödsliga trakten. Himlen hängde snötung över trädtopparna och mörkret tätnade. Här var "oppe på skogen", där det var långt mellan gårdar och människor — där allt kunde hända.

— Där är nån!

Bång ropade till och pekade med piskan. Framför dem kom en karl stretande i blåsten. Halvvägs föll han.

— Det är Blom, skrek nån. Han är skadad.

Några av karlarna hoppade ur släden och sprang fram till mannen på vägen. Det var Blom. Han reste sej upp på knä, fick fatt i en näve som räcktes honom och kom på fötter.

— Hur är det? flämtade nån.

— Jag halka, sa Blom generat.

— Är du skuren? Svårt? sa en annan.

— Dom förbannade galoscherna, dom är hala som...

Överkonstapeln hade trasslat sej ner från sittbrädan i släden och kom linkande.

— Hur är det Blom? sa han ängsligt.

— Dom slängde av mej en halvmil uppåt. Jag har fått gå hela vägen och galoscherna är hala så jag tror fan sitter i dom, ja, ursäkt överkonstapeln.

Blom fick plats i en av slädarna den biten som var kvar, men de modiga männen muttrade. Motvilligt gick de av i uppförsbackarna och hemkomna till köksvärmerna och

— Tattarna håller till på Hanssons gård, sa Perspelle till Blom.

kvinnornas ängsliga ögon svor de och sa:

— D a ut hederligt folk i mörker och kyla på det här sättet, det begrep en väl att tattarepacket bara drev spektakel...

Kvinnorna teg, för männen var arga och frusna och Blom blev länge efter det en patrullerande hjälte på gott och ont.

— Han kunde blitt skuren.

— Men blev det inte.

— Efterklok.

— Tok.

— Använd kniv och gaffel, sa hustrun till Blom när han dagen efter fick revbensspjället uppvärmt och var där med fingrarna igen.

Ill.: Elsie-Britt Stenqvist

● AV RÄDSLÅ

(Forts. fr. sid. 23)

tande känsla av, att han måste, måste vidare på den mörka vägen och visst var det så! Han måste som alla vända åter och åter och alltid upprepa den — om än så bara i tanken! Men kanske den vägen som gick genom tanken var tyngst?

Han såg gården, igenkände husen på ett nästan barnsligt och naivt sätt men utan tårar. De ville liksom inte infinna sig; det var som om han inte orkade med dem. Men varför gråta? Han borde ju skratta och sjunga en glad sång för att han vågat sig så långt fram i skogsbrynet, men han kände också, att längre...

Eller var det bara något som han inbillade sig? Tanken var ju så att

den gärna flydde för det som var svårt, som fordrade arbete.

Skulle han våga?

Han såg ner på sina trasiga och smutsiga byxor, såg på dem som om han såg på en främling och det föll honom in, att modern skulle föra honom snabbt in i huset och med ängsliga ögon se om någon sett honom...

Men så var det nog inte. Det räckte bara med att han kom, kom som han var i all sin uselhet. Fadern hade ju sagt så en gång då han reste, men han hade för sig att det legat en underton... Men det var väl fel. Han inbillade sig saker och ting som inte hade med verkligheten att göra.

Våga...!

Han stod länge och såg neröver gården. Han såg människor röra sig på fälten och vid ett par tillfällen intalade han sig, att det var brodern Lars och där systemen Britta... Och det var fadern! Men kanske det var fel. Det var ju inte så lätt att se på långt håll.

Skymningen kom smygande med långa steg, skuggorna föll långa och tunga och när månskären drog sig upp över himlens gnistrande valv vände han sig mot staden...

(Där var grändensamheten, där stod den tomma glädjen på lur och väntade att få håva in sitt offer med ett falskt skratt och med antaganden som bara slog sönder det som människan innerst inne hoppades på. Ensamheten i sin farliga gestalt av lockelse, av begär — av tomhet!)

Så det räckte inte bara med mod, det räckte inte med bara en önskan att få komma hem igen.

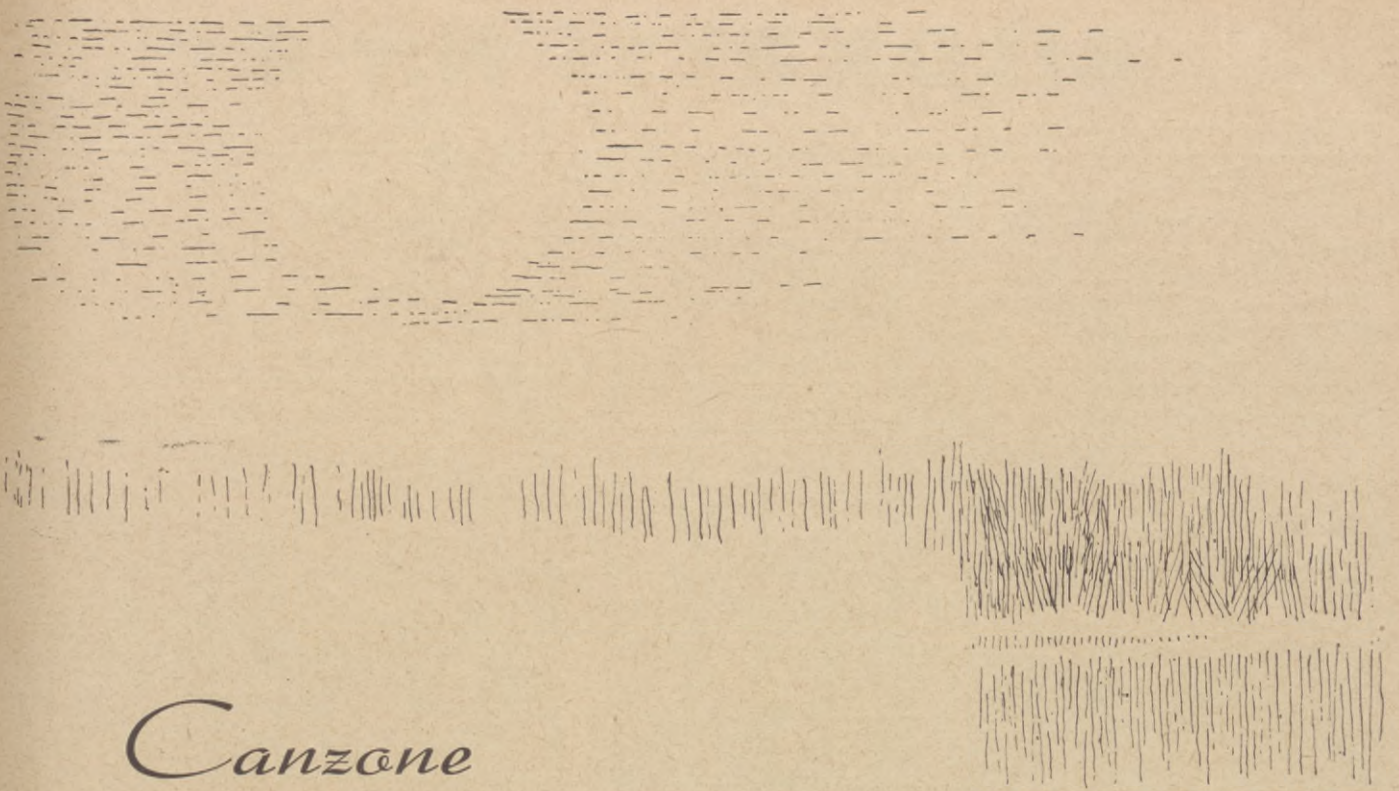
Han hade lärt sig att människan måste vara aktad för att respekteras.

I staden gick han under av rädsla...

Ill.: Gunnar Persson

Redaktionen ansvarar ej för insända manuskript, teckningar och foton, som ej beställts. För inköp av material etc. träffas redaktören måndagar kl 18—19 och fredagar kl 14—16.

Ni har väl prenumererat på STATUS?

Canzone

Snabbt måste sländan fångas
när solen ännu lyser
och skänker värme över sommarlandet;
dess liv är kort som mångas;
mot kvällen den förfryser,
ty blott i värmen kan det
födas en sländas saga,
en yr och övermaga
fladdrande insekt, av sig själv bedragen
i det dess liv, som varar blott den dagen.
En parodi — så, som vi ser framför oss.
Vi räknar år, fast sländans dag ej stör oss.

Ingvar Ohlén

BILDKRYSS Nr 6

TREVLIG SEMESTER!

KATTFRU FÖRST

KAN GE UTDELNING

VILL VI LÄPA MYCKET I SOMMAR

VATTENSPORT

KONSTGJORD LEM

PLATS

PULSÅDER

ÄRR

FARKOST

STREJKAR DEN FÄR MÄN RO

FEST

DANS

TIDNING

KÄRVE

GRÖDA

IRLÄNDARE BETYGG

PÅ RÄKN. BETYGG

KRAFTSPORT

SÅLT PÅ AUKTION

DENNA STUND

RÄLLAR-SVING

NAKNA

ÖCH RETUR

KÄND FÖR FATTARINNA

STAT

MAT FÖR LILLEN

IRLÄNDARE BETYGG

PÅ RÄKN. BETYGG

KRAFTSPORT

SÅLT PÅ AUKTION

SUBMARIN BÅT

ARG

TRÄDGÅRDSREDSKAP

YSTAD

EFTER PLOG

FAR

GÅMÅT

FURMÄRKE

KRÄLDJUR

ROVA

FÖRUTSE

TRÄDGÅRDSREDSKAP

SARC

SYRES

SPARTRÄD

KÖKS-VÄXT

NO

TEN

GRISFRU

MÖSA

KLAGOROP

BRUKAR KOR GÖRA

ANDÄMER

GRISFRU

MÖSA

KLAGOROP

LÄMNAT BESKED

OSS

E L A K

TRÄD

BETE

ÅH, PÅ DET VISET!

Ä L L STANK

EJ VI KAJKA

SMÄMYNT

SÖNDAGSBLAD

EJ UNDER

HÖJD

ANONYM

FATTIG

TON

NYFÖDD

FODERMJÖL

BÖCKER

EN

RÖDA KORSET

STÄNGER

VILOPERIOD

BLADDRYCK

FÖRRUM

TILLSKOTT

ORA PÅ MUN UTAN NAMN

Namn: ..... Adress: .....

Lösningarna måste vara Status' redaktion, Postbox 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 aug. 1958. För att komma

med i prislotningen skall tävlingsförsändelse vara märkt med orden "Bildkryss nr 6".

Tre priser utdelas, ett på 25 kr, ett på 10 kr och ett på 5 kr. Lösning och pris-tagarnas namn kommer i sept.-numret.

Lösning till Bildkräys nr 4

OPÄRLIG S FLAT FESD STRÅK NING P SAKRA S SAMMATT TÄNSK REDS SÄGAP

UPP SPELT G L A D A L

BETYG A T Ö B A

LUDEN MUSIK INSTR. H Ä R I G

CAO OCH HESDIO AFF P Ä S K L A

ÅN A A A A A F Ö R E T A G F I R M A P E T E R D E M S T O R E P A R K E R I N G S P L A T S P V I S T F A R K A R N A D S T A D P R A T A R M U L T I P L E B Ö R N T

GEN G G G G G F Ö R T R E T L I G T F A T A L T G Å D R A M A

GG G G G G G E F T E R S T R Ä V A S Ö N S K A S K A R A F Ä R D T G A S A V T A L

L Ä S M S M T E N O T I N A F Ä R G E L B V T A T Ö A S Y N D A K M I T R A

STU-DEA TA A K U T I N F I N I T I V F Ä T T I G A R M R I K A K T A R

GRÖNA LITAN UNDA TAG A L L A P U B L I K A T I O N S T A T U S H A R D E A N N T I D N L Ä S A R E A D R Y A C T E - B L A S

PAR T N L H Ä R T E S T F I N S K S T A D L T O T T A N A R K L E N A

M E N I N G A K Ö R T N E J I & E T F Ö R T - A R E ! B

Å S K T S P I R I T V I T A P O S T A R U M F I N I S H F Ö R M A V V A R D N A F Ö R E L I V E R M Ä T T E T V A R - N A R

R Ä G U N G E G L I A G G S K A L

M I N D R E G I T V A C C I N M E N A S Y S S E S G L A T T H S M A R T G E N T L E M A N A T R S A

F Ö R M O C H B E L Ö N I N G A N T A G A T U P P K A M

D U S Ö R A L A L A F I R A

G A M M L I G T V I G I N S T A L M B E S M A N S Ä T T A T T K Ö R V I N U N E G E R

Försöket 1. a6, a3! 2. a7, a2 3. a8D strandar på 3. —, Td5†.

1. a6, a3 2. Ta1 strandar endast på 2. —, a2! t. ex. 3. T×a2, h2 4. Ta1, Ta3 5. Th1, Kh3 6. b5, Ta5.

Däremot skulle svart förlora efter 1. a6, a3 2. Ta1, Td6. Visserligen är nu 3. b 5 verkningslöst efter 3. —, Td5†, men genom 3. T×a3 vinner vit: 3. —, h2 4. Ta1, T×a6 5. T×a6 5. T×a6, h1D 6. Th6 matt.

Lösning

1. a6, a3 2. a7, a2 3. Td1!! Detta är nödvändigt, ty vit måste kunna spärra diagonalen b1—h7. Två varianter uppstå:

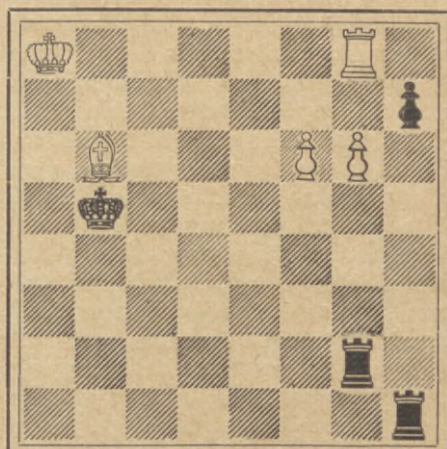
a) 3. —, Ta3 4. Td4†, Kh5 5. Td3, a1D 6. a8D och vinner. Stode vita tornet nu ej just på d3, så kunde svart rädda sig genom Db1†.

b) 3. —, Td5† 4. Kg6!, Td6† 5. T×d6, a1D 6. a8D, D×a8 7. Td4† jämte matt.

Utförligare analyser och verifikationer utelämnas här; ställningen är dock synnerligen innehållsrik och värd noggrant studium.

STUDIE

av Sigurd Clausén
Ny Tid 1927

Vit drar och vinner

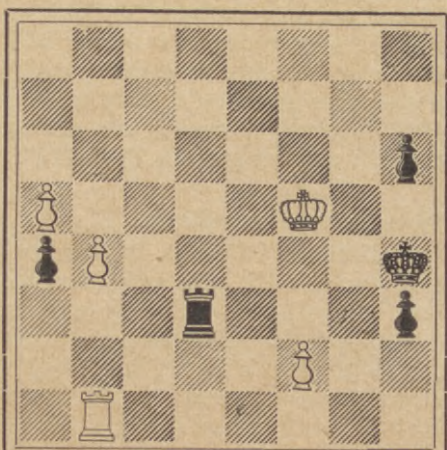
Skickade ni in någon lösning av påskens bildkräys? Den rätta lösningen har ni i så fall här. Vi måste dock tala om att "suluneger" kan stavas även med bokstaven "z".

Prispengarna gick till en dam och två

herrar. 1:a pris à 25 kr vanns av fru Ruth Wiklund, Fack 42, Erikslund, 2:a pris à 10 kr av hr Birger Lövgren, Gallejaur, Glommersträsk, och 3:e pris à 5 kr av hr Svante G. Lundgren, 2:a Långgatan 48, Göteborg.

STUDIE

av Sigurd Clausén
Ny Tid 1927

Vit drar och vinner

schack

Redigerat av
A. HILDEBRAND

TVA STUDIER AV MÄSTARHAND

Att lösa och komponera studier är en mycket fascinerande sysselsättning. Studiekompositionen anses med rätta vara den svåraste grenen av all schackkomposition. Här i Sverige har vi ca ett halvt dussin studieförfattare av rang. Till dessa hör Sigurd Clausén som komponerat nedanstående alster. Vi vill rekommendera våra läsare att spela igenom de detaljerade lösningarna som bjuder på stora schackliga skönhetsvärden.

Lösning

1. f7, Tf1 2. g×h7, Th2 3. Lf2!, T1×f2 4. Tg2! och vinner.

Man kan ej skjuta in 4. Tg5† på grund av 4. —, Kc6 5. Tg2, T×g2 jämte matt i 3 drag.

Följande fellösningar innehålla ett och annat av intresse:

1. g7?, K×b6 2. f7 och svart sätter matt i fem drag.

1. Tb8? Här måste svart se upp:

1. —, Ta2† 2. La7†, Kc6 3. Tc8† jämte f6—f7 och g6—g7.

1. —, T×g6? 2. f7, Tf1 3. Lf2† och vinner.

1. —, h×g6? Det lockande draget 2. Lg1† leder nu till ingenting, t. ex. 2. —, Kc6 3. f7, Ta2† och svart gör matt i 2 drag, eller 3. Tc8†, Kd7 4. f7, T×g1.

Däremot vinner vit efter 1. —, h×g6 genom 2. f7, Tg1 3. Lf2†, Kc6 4. Tc8†.

1. Tb8? besvaras bäst med 1. —, Kc6, varpå vit ej kan vinna.

Schackmästaren Aljechin

I otaliga skämtteckningar har den typiske schackspelaren framställts som blyg, tillbakadragen, något fumlig och inte så litet världsfrånvarande. Kanske stämmer denna karaktäristik i många fall, men märkligt nog har flera av de bästa schackspelarna varit något av bohemer och levt ett liv, som varit minst lika dramatiskt som deras bästa partier. Så t. ex. en av de största, Alexander Aljechin, som började sitt liv som rik, bekymmerslös aristokrat och slutade som utfattig, nedsupen landsflykting.

Alexander Aljechin föddes den första november 1892 i ett slott utanför Moskva, men om fadern var närvarande kan man faktiskt undra. Förmodligen levde denne då livets glada dagar i Monte Carlos eleganta spelalats, där han varje vinter liksom så många andra ryska ädlingar strödde rubelmiljonerna omkring sig. I moderns ådror flöt inte samma blåa blod, hon tillhörde i stället en annan aristokrati, penningararistokratin, men sonen skulle inte komma att ärva hennes pengar däremot hennes hunger efter stimulantia. Hon dog så småningom helt nedsliten av narkotika, sonen Alexander dog som alkoholist.

Aljechins barndom och ungdom gick i samma hjulspår som de andra unga adelsmännens. Han fick en god uppfostran och förmodligen skulle han ha slutat sina dagar som en uppburan man i staten, om inte världskriget och revolutionen kommit emellan. När det ödesdigra skottet i Sarajevo avlossades, spelade Aljechin, som sedan tolvårsåldern ägnat nästan hela sin fritid åt schackspellet, med i en schackturnering i Mannheim. Han internerades tillsammans med de övriga schackmästarna, men redan i november 1914 fick han återvända till hemlandet, då det befanns att han var oduglig till krigstjänst, och han började sedan arbeta i utrikesdepartementet. Så småningom anmälde han sig som frivillig till sjukvårdstjänst och hamnade på galiziska fronten, där han under den s. k. kerenskiöffen siven sårades svårt.

Dömdes till döden

När han tillfrisknat existerade det gamla Tsarryssland inte längre, men

Aljechin ställde sina tjänster till den nya regimens förfogande och var en tid verksam som rannsakningsdomare i en ort utanför Odessa. Helt plötsligt kastades han emellertid i koncentrationsläger och dömdes till döden. Han ska ha bebott ett rum, som tidigare innehafts av en brittisk officer tillhörande Intelligence Service och denne hade lämnat kvar en koffert innehållande en del komprometterande papper. När kofferten sedan hittades vid en razzia, föll misstankarna på Aljechin. Det mest troliga är emellertid att Aljechins brott bestod i att han var adelsman. Bödeln gick dock denna gång miste om sitt arvode, då en av de fem domarna tvekade att sända den kände schackmästaren i döden. Det påstås även att Aljechin i sin cell besöktes av en mystisk man, som utmanade honom på ett schackparti, som skulle avgöra hans öde. Förlorade den okände skulle Aljechin bli fri! Den mystiske mannen ska ha varit ingen mindre än Trotski, vilken var en både ivrig och skicklig schackspelar.

*

Aljechin räddades alltså till livet, men framtiden tedde sig allt annat än ljus, då han var utan såväl pengar som ransoneringskort. Tack vare sina språkkunskaper fick han emellertid tillfälligt anställning som tolk vid en ambulerande propagandacentral. Där träffade han den schweiziska författarinnan Annaliese Rüegg, som var på en socialistisk föredragsturné, och hon lyckades, sedan hon blivit fru Aljechin, utverka utresetillstånd även för sin make. Den kände politikern Radek lär för övrigt i sammanhanget ha yttrat: "Måhända är Aljechin en kontrarevolutionär, men han är ett stort schackgeni. Denna begåvning kan endast visa sin verkan utanför Ryssland".

Samröre med nazisterna

Så lämnade Aljechin sitt hemland och han skulle aldrig återvända. Han begav sig först till Riga och sedan till Berlin, där han med hela sin energi gick in för sin karriär som professionell schackmästare. Snart började hans namn synas i turneringstabellerna och han flackade från land till land, från turnering

Alexander Aljechin.

till turnering, brinnande av begär efter ära och berömmelse, men även gripen av schackspelets fångslande makt. Han praktiskt taget bodde i turneringslokalerna och glömde sig ofta kvar sedan han slutat sitt parti. Han på samma gång njöt av verkligheten, av att vara en uppburan storhet, och flydde ifrån den in i schackspelets värld. Det var utan tvivel en för Aljechin lycklig tid och så mycket hårdare drabbade slaget honom, när holländaren Euwe 1935 oväntat berövade honom den världsmästarkrona han 1927 erövrat från den "obetvinglige" Capablanca. Det var ett chockartat uppvaknande för Aljechin, som i åtta års tid varit den enväldige schackhärskaren, men han visade nu prov på en otrolig viljestyrka. Det stod klart för de flesta att den största anledningen till Aljechins matchförlust låg i hans alkoholmissbruk, och märkligt nog insåg även Aljechin detta. Han klippte tvärt av — ingen sprit och ingen tobak i fortsättningen — och efter två års fullständig avhållsamhet, var han beredd att försöka återta sin världsmästartitel. Han tog en gruvlig revansch och var åter på toppen, när han för andra gången fick se ett krig grusa alla förhoppningar.

Aljechin hade vid andra världskrigets utbrott ursprungligen tänkt rädda sig över till Argentina, men ändrade sig plötsligt i sista stund och började i stället verka som

(Forts. sid. 13)

FEMMAN

(Forts. fr. sid. 17)

grad besynnerligt men jag är alltför upprörd för att kunna reflektera närmare över saken. Under tiden märker jag hur konstapeln tar fram ett stort anteckningsblock ur fickan och börjar göra en mängd anteckningar. Han fyller i sida efter sida, och till slut kan jag inte låta bli att titta efter vad det är som han antecknar, och till min förvåning ser jag att han bara står och ritat en massa besynnerliga figurer. Då jag frågar honom vad det skall betyda ser han på mig med en finurlig min och säger:

— Jo, ser ni, det här gör jag bara för att skrämma karlen där inne. När han ser att jag står här och skriver så tror han att saken är högst allvarlig, förstår ni.

— Jaså på det viset, säger jag, men jag kan inte undgå att tycka att tillvägagångssättet är en smula underligt. I samma ögonblick ser vi att kaféinnehavaren vinkar till oss att komma in.

— Det är lika bra ni väntar här utanför, säger konstapeln i det han ser på mig med en blinkning. Därpå öppnar han dörren och kliver in.

Jag står där och väntar och så småningom kommer konstapeln tillbaka. Han skakar på huvudet och säger:

— Tyvärr går det inte att göra någonting åt saken. Det hela är när-

mast en bevisningsfråga. Jag blir utom mig av raseri och säger att jag i så fall vill gå in och skälla ut karlen.

— Det gör ni klokast i att låta bli, säger konstapeln. Det bleve ärekränkning och komme att kosta åtskilligt mera än vad femman är värd.

Under hemvägen går jag och tänker på förlusten av min femma och det som retar mig mest är sättet varpå jag har förlorat den.

Som jag nu går där i dessa funderingar upptäcker jag plötsligt att jag fortfarande går och bär på påsen med de ruttna äpplena. Jag har haft den med mig hela tiden utan att tänka på det. Jag kastar emellertid inte bort den utan tar den med mig hem. Jag har fått en idé.

Dagen därpå tar jag med mig påsen med de ruttna äpplena och går tillbaka till kaféet för att få tala ut ordentligt med både kaféinnehavaren och servitrisen.

*

Detta som jag har berättat hände för fem år sedan. Nu är jag gift med servitrisen och vi har övertagit ölkaféet. Den förre innehavaren och jag är numera de bästa vänner. Han är också en ofta sedd gäst i vårt hem, och det händer att vi ibland brukar skämta om den där historien för fem år sedan.

Ill.: Ola Andersson.

H Ö Ö R

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

M A L M Ö

Thor G. Andersson

Beklädnadsaffär

Lundavägen 42. Tel. 157 37

Frode Lund

M A L M Ö

CAFÉ SLOTTSPARKEN

REKOMMENDERAS

Smörgåsar, luncher och supéer

Även inneservering

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker

S:T KNUTS VATTENFABRIK

Malmö — Telefon 211 80

ALLT i pappersbranschen

billigast från

Skånska Papperscentralen AB.

S:a Promenaden 39 A

Tel. 718 30 — Växel

*Egen import ger bästa råvaror
till förmånligaste priset*

Köp dessutom med 25-rabatt.

Vår katalog har utökats med nya arbetsuppgifter så att den nu omfattar bortåt 200 artiklar. Köper Ni 25-förpackning reduceras priset med 10 % — en speciell förpackningsform för sjukhus och större förbrukare.

Har Ni provat vår RAMBI-BAST

Kan levereras i 25 olika färger

Med Rambast lindar Ni själv en dekorativ skärm till någon av våra tjugiga lampor. All armatur är S-märkt.

Begär vår kompletterade katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö C

Tel. växel 734 75

Utställning: Östra Tullgatan 2

Original **SIEVERT** gasolkök

- Tänder genast. Brinner i alla väder. En fyllning gas räcker 3-4 veckor.
- Idealiskt i sportstugan, i båten och på bilresan.

Säljes i järnaffärer och välsorterade sportaffärer

AB MAX SIEVERT

Jeppssons Pälsvaruaffär

Möllevångsgatan 31 B, Malmö

Tel. 176 59

MALMÖ

STILFULLT
och
VALGJORT ARBETE

Humana priser

**Gynna
svensk
industri**

Fredrik Nyström AB

Tel. 705 40

MALMÖ

Kaffe — Konserver
Specerier — Frukter
Konfektyrer

SM stängsel
nu
20%
billigare

Efterfrågan stiger - priset sjunker

SM villastängsel av lätmetall

har nu blivit avsevärt billigare. Tack vare den stora efterfrågan har priset på flätverket nu sänkts med 20%. Det nya riktpriiset för SM villastängsel är nu 4:80 per löpmeter för 1 meters höjd.

- **rostar aldrig**

SM stängsel tillverkas av en aluminiumlegering, som är motståndskraftig mot väder och vind.

- **underhållsfritt**

Aluminiumlegeringen är stark och kräver aldrig någon målning eller annat underhåll.

- **vackert och stilenligt**

Stängslet behåller sin vackra, silvergrå färg genom åren och passar i alla miljöer.

- **lätt och praktiskt**

SM stängsel är lätt att hantera och montera. Aluminium är tre gånger så lätt som järn. Alla tillbehör är av lätmetall.

- **olika dimensioner**

SM stängsel finns i höjderna 600, 840, 1.000, 1.240 mm.

Tala med Er järnhandlare redan idag! Hos honom får Ni alla data om SM villastängsel och Ni får också en broschyr som innehåller utförliga monteringsanvisningar.

AB SVENSKA METALLVERKEN

VÄSTERÅS

En av dem
som vann en bil
i 1957 års DLR-lotteri

VINN 10 AUSTIN BILAR

i De Lungsjukas Riksförbunds Rikslotteri 1958

2.010 värdefulla vinster ● 1:a vinst Austin A95
2—4:e vinst Austin A55 ● 5—10:e vinst Austin A35

Televisionsapparat eller Presentkort valfritt,
Mopeder, Hushållsassistent, Bordsservis Rörstrand,
Matbestick av rostfritt stål

Frankeras
med
20-öres
frimärke

BILDA FAMILJEKEDJAN
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU!

Vid rekvisition av minst 10 lotter —
dragningslista gratis och 10 % rabatt

20 lotter — dessutom portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!

Härmed rekvireras ..... st. lotter à
2 kr att sändas mot postförskott + porto,
jämte dragningslista som sändes omedel-
bart efter dragningen.

Namn: .....

Adress: .....

DLR-Lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

Var god texta!
Sänd ej pengar med denna rekvis. (Status 6/58)

Axlings Bok- & Tidskriftstryckeri
Södertälje 1958